

IVOR

Integrale visie openbare ruimte

IVOR

Integrale visie openbare ruimte

Colofon

INTEGRALE VISIE OPENBARE RUIMTE MEIERIJSTAD

OPDRACHTNEMER	BTL Advies B.V. Parklaan 1 5061 JV Oisterwijk Postbus 385 5060 AJ Oisterwijk T 013 5299 555 E advies@btl.nl
OPDRACHTGEVER	Gemeente Meierijstad Stadhuisplein 1 5461KN Veghel
PROJECTNUMMER	722180061
STATUS	Eindconcept
VERSIE	0.4
DATUM	22 augustus 2018

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
1.1	Aanleiding	7
1.2	Doelstelling	7
1.3	Kaders	8
1.4	Opbouw van de IVOR	9
1.5	Werkwijze en proces	13
2	Integrale visie openbare ruimte	14
2.1	Gemeentelijke verantwoordelijkheid	16
2.2	Verantwoordelijkheid inwoners en stakeholders	17
2.3	Eigen omgeving, eigen keuzes	17
3	Bouwplaat	18
3.1	Wettelijke verplichtingen	18
3.2	Geen kapitaalvernietiging	20
3.3	Veiligheid	20
4	Bouwstenen	23
4.1	Bouwsteen: Participatie	24
4.1.1	Wie trekt de kar bij initiatieven in de openbare ruimte?	26
4.1.2	Draagvlak	30
4.1.3	Meldingen	32
4.2	Bouwsteen: Leefbaarheid	34
4.2.1	Vormgeving van de openbare ruimte	34
4.2.2	Netheid	36
4.2.3	Veiligheid van het gebruik van de openbare ruimte	38
4.3	Bouwsteen: Duurzaamheid	40
4.3.1	Biodiversiteit	40
4.3.2	Klimaatverandering	44
4.3.3	Circulaire openbare ruimte	48
4.4	Bouwsteen: Gezondheid	50
4.4.1	Sport en bewegen	50
4.4.2	Waarde van groen voor de leefomgeving	52
4.4.3	Bestrijding schadelijke planten en dieren	54
5	Bouwstenen per dorp	56
6	Vervolgstappen	70
	Bijlage 1: Beleidskaders en relevante ontwikkelingen	72
	Bijlage 2: Verslaglegging Participatie	76

1 INLEIDING

De openbare ruimte in Meierijstad is voor iedereen. Iedere dag opnieuw wordt in de openbare ruimte gespeeld, gewerkt en geleefd. Onze maatschappij en daarmee ook de wensen en behoeften van de gebruikers (inwoners, maar ook andere bezoekers) zijn continu in beweging. Met de inrichting en het beheer van de openbare ruimte willen we daarin meebewegen. In deze Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR) verwoorden we onze ambities voor de komende tien jaar (2019-2029).

Wat is de openbare ruimte?

De openbare ruimte bestaat uit verschillende onderdelen in de buitenruimte waar de gemeente eigenaar van is en/of waar de gemeente het onderhoud van verzorgt. Dit zijn bijvoorbeeld:

- *de straten, fietspaden, wegen*
- *grasvelden, bloemperken, bomen en struiken,*
- *landschapselementen*
- *bermen en sloten*
- *bruggen en bruggetjes*
- *stadswateren*
- *bankjes en prullenbakken*
- *verkeersborden en andere bewegwijzering*

1.1 Aanleiding

We willen de inrichting en het beheer van de openbare ruimte op een integrale manier uitvoeren. Daarvoor is het nodig integraal beleid op te stellen. Deze behoefte aan integraal beleid komt voort uit twee ontwikkelingen. Enerzijds een samenvoeging van de drie voormalige gemeentes Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel en anderzijds de samenwerking tussen de verschillende domeinen (bijvoorbeeld groen, water, wegen en riolering) zodat binnen de gemeentelijke organisatie ook één integrale openbare ruimte ontstaat.

Bij de vorming van de nieuwe gemeente Meierijstad is een

mijlpalendocument opgesteld voor de periode 2017-2021. Hierin staat wat de gemeente in deze periode wil gaan bereiken en wat het daarvoor gaat doen. Deze IVOR geeft een verdere invulling van de Mijlpalen van Meierijstad door aan te geven wat dit betekent voor de openbare ruimte.

1.2 Doelstelling

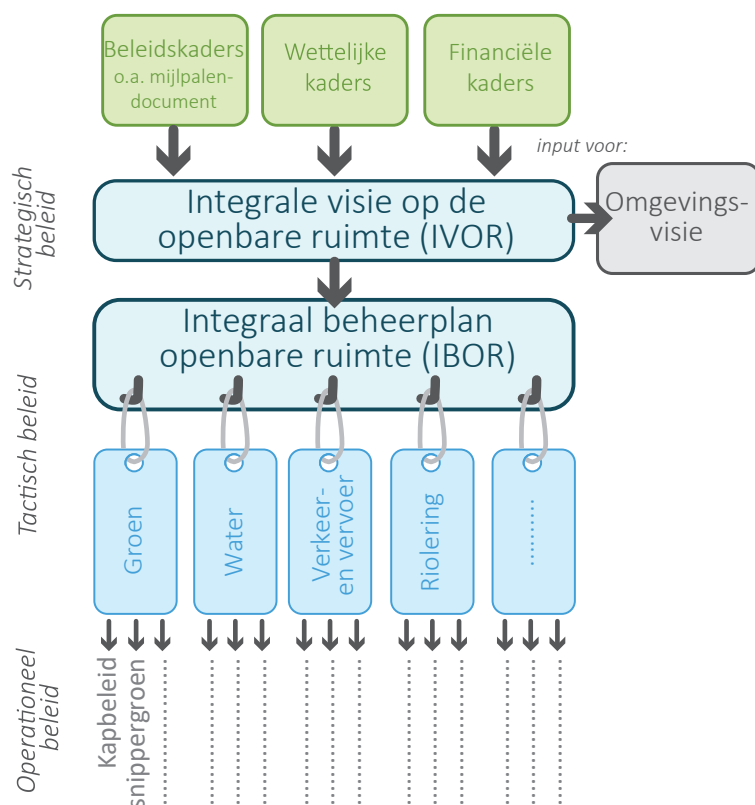
De openbare ruimte wordt als één geheel beleefd, het is dan ook belangrijk dat disciplines zoals wegen, groen, afval en riool samenwerken en taken op elkaar afstemmen.

Doelstelling van deze IVOR is

de gezamenlijke ambities van de openbare ruimte vastleggen en per dorp specifieke aandachtspunten benoemen die de individuele karakters van de dorpen in Meierijstad versterken.

VERVOLG

Vervolgens wordt een beheerplan IBOR (Integraal Beheer Openbare Ruimte) opgesteld om de bouwstenen te vertalen naar concrete afspraken voor het beheer van de openbare ruimte. Op basis van de IBOR worden werkinstructies en contracten gemaakt voor de uitvoering van de werkzaamheden door de buitendienst of externe partijen.

1.3 Kaders

In de IVOR praten we over de inrichtingselementen in de openbare ruimte en het beheer daarvan. De gemaakte keuzes kunnen gevolgen hebben voor alle disciplines binnen de gemeente. De IVOR geeft kaders mee voor nieuw beleid binnen de gemeente.

De disciplines die nauw zijn verbonden aan de IVOR zijn bijvoorbeeld zwerfafval, water en riolering, wegen, groen en speeltoestellen. Hierover worden in de IVOR (en straks ook de IBOR) uitspraken gedaan voor de inrichting en het beheer.

De disciplines die zijdelings te maken hebben met de IVOR zijn bijvoorbeeld verkeer, gladheidsbestrijding en sociale zaken. Deze disciplines zijn niet bepalend, maar kunnen wel meelopen of aansluiten bij de IVOR. Hier liggen in de toekomst meekoppelkansen.

De volgende beleidsstukken zijn van belang voor de IVOR als beleidskaders:

- Meierijstad zijn wij samen Coalitieakkoord 2017-2022
- Mijlpalen van Meierijstad
- Programmabegroting 2018 en meerjarenbegroting 2019-2021
- Provinciale structuurvisie

In bijlage I worden deze beleidsstukken verder toegelicht.

1.4 Opbouw van de IVOR

De IVOR bestaat uit twee onderdelen, de bouwplaat en de bouwstenen.

1. DE BOUWPLAAT

De bouwplaat geeft een beschrijving van het minimale niveau van de openbare ruimte: hoe schoon, heel en veilig de openbare ruimte minimaal moet zijn. De bouwplaat wordt vastgesteld aan de hand van twee criteria:

- Vanuit de wet- en regelgeving moet de openbare ruimte voldoen aan (wettelijke) eisen. Denk hierbij vooral aan zorgvuldig handelen bij bomen en speelvoorzieningen en de veiligheid van verkeerssituaties.
- Het voorkomen van kapitaalvernietiging. We willen voorkomen dat we meer kosten moeten maken, omdat we niet op tijd (klein) onderhoud hebben uitgevoerd.

Kapitaalvernietiging:

Een voorbeeld van extra kosten is een veel gebruikte weg waarvan de bovenlaag niet wordt onderhouden. Hierdoor slijten ook de onderste lagen van de weg. De hele weg zal vervangen moeten worden. Het vervangen van de hele weg kost meer geld dan klein onderhoud aan de bovenlaag. Als dit kleine onderhoud niet op tijd uitgevoerd wordt, spreken we van kapitaalvernietiging.

2. DE BOUWSTENEN

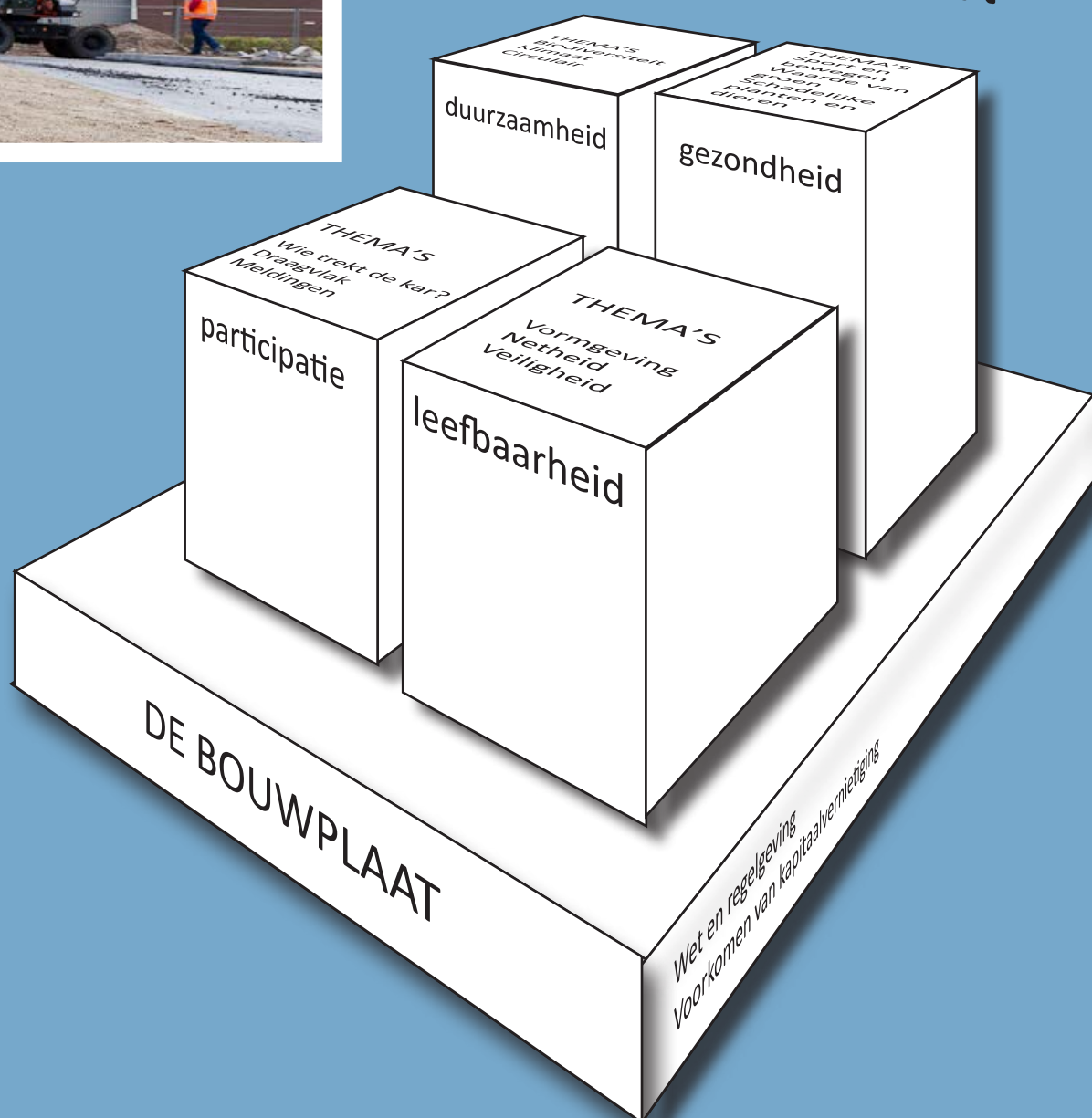
De bouwstenen zijn de ambities van Meerijstad. Deze kunnen als extra element worden toegevoegd. De bouwstenen zijn de thema's:

- Participatie: een openbare ruimte waar inwoners en ondernemers meedenken en meedoen bij het inrichten en beheren van hun leefomgeving
- Leefbaarheid: een openbare ruimte die is afgestemd op de behoefte van de gebruikers en past bij de identiteit van de verschillende dorpen.
- Duurzaamheid: een openbare ruimte waarbij met de inrichting en het beheer rekening wordt gehouden met 'elders' en 'later'.
- Gezondheid: een openbare ruimte die aanspoort tot beweging en ons leert over de natuur en voedselproductie.

Deze bouwstenen zijn vastgesteld aan de hand van het document Mijlpalen van Meerijstad 2017-2022. Eén van de mijlpalen is innovatie. Innovatie is geen aparte bouwsteen in de IVOR, omdat innovatie in alle vier de bouwstenen kan worden gerealiseerd.

DE BOUWSTENEN

1.5 Werkwijze en proces

Voor de totstandkoming van deze IVOR hebben we een kernteam gevormd van specialisten uit de gemeente Meierijstad, vertegenwoordigers van de wijk- en dorpsraden en adviseurs van BTL Advies.

De eerste stap was het bepalen van de bouwplaat. Wat is er aan budgetten nodig om dit absolute minimum te realiseren? Vervolgens zijn diverse belangenorganisaties in de gemeente geïnterviewd.

Aan de hand van de beleidskaders en de interviews hebben we per bouwsteen diverse keuzes inzichtelijk gemaakt door het opstellen van schaalbalken. Op 13 juni 2018 is een avond georganiseerd voor de belangenorganisaties en wijk- en dorpsraden. Op deze avond konden zij hun voorkeuren aangeven op de schaalbalken en zo de koers voor hun dorp bepalen. Voor de concept IVOR is op 11 juli 2018 een inloopavond georganiseerd die voor iedereen toegankelijk was.

Naar verwachting wordt in 2021 een nieuw mijlpalendocument opgesteld. Naar aanleiding van deze nieuwe mijlpalen zal een evaluatie plaats vinden waarbij gekeken wordt of de IVOR nog aansluit bij de nieuwe mijlpalen of ambities.

---

2 INTEGRALE VISIE OPENBARE RUIMTE

“De openbare ruimte is van ons allen. Samen zijn we verantwoordelijk om te zorgen voor de ontwikkeling van Meierijstad als geheel.

We geven elkaar tegelijk de ruimte om in de eigen omgeving eigen keuzes te maken.”

We hebben als gemeente de verantwoordelijkheid om voor onze inwoners een veilige en gezonde openbare ruimte duurzaam in stand te houden. Dat doen we door het leveren van een basisniveau voor gebruik, inrichting en beheer. Samen met de inwoners en stakeholders bepalen we waar extra inzet wenselijk is. Dit kan op initiatief van de gemeente, maar veel liever helpen we inwoners en stakeholders bij het mogelijk maken van hun initiatief. Op deze manier zorgen we er samen voor dat Meierijstad één geheel wordt. Doordat deze initiatieven mogelijk zijn, behouden we tegelijk de individuele kwaliteiten van de dorpen en de eigen (woon) omgeving.

We zorgen dat de actuele thema's uit het Mijlpalendocument (participatie, leefbaarheid, duurzaamheid en gezondheid) worden vertaald naar kansen voor de verbetering van de openbare ruimte.

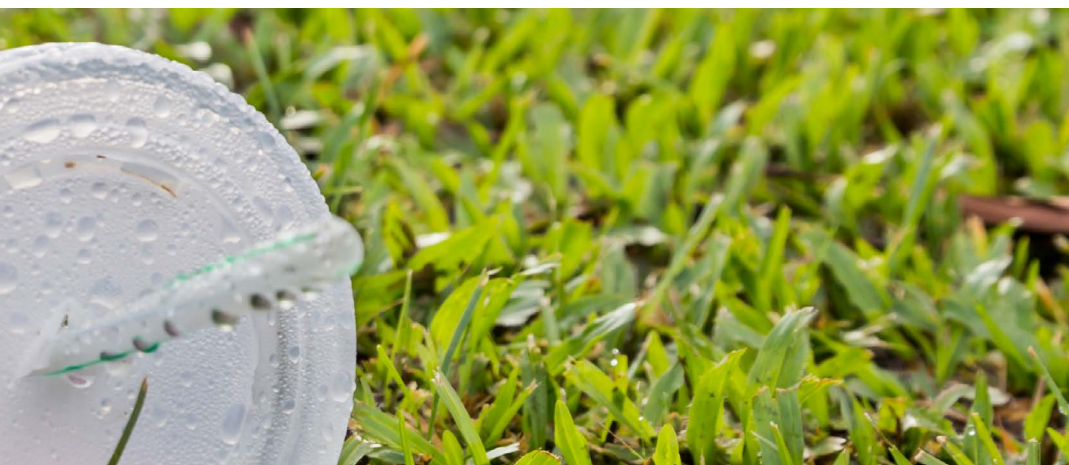

2.1 Gemeentelijke verantwoordelijkheid

Het is onze plicht om te zorgen voor een veilige en gezonde woon- en leefomgeving. Dat realiseren we door elementen in de openbare ruimte regelmatig te toetsen aan landelijke of wettelijke eisen en normen. Afhankelijk van de uitkomsten hiervan worden maatregelen genomen om achteruitgang tot onder het basisniveau te voorkomen.

Van de gemeente mag ook verwacht worden dat we zorgvuldig omgaan met de beschikbare middelen en goede afwegingen maken als het gaat om vervanging en investering in de openbare ruimte.

Om te weten waar onze inwoners en stakeholders behoefte aan hebben gaan we met hen in gesprek en zorgen we voor laagdrempelige vormen van communicatie. We zijn goed bereikbaar en we houden onze inwoners op de hoogte van (tussentijdse) uitkomsten van gedeelde vragen, meldingen of informatie.

2.2 Verantwoordelijkheid inwoners en stakeholders

Onze inwoners weten precies wat er in hun dorp, wijk of straat leeft. Deze informatie is essentieel om de eigenheid en behoefte van de eigen individuele omgeving te benutten en/of verbeteren.

Van de inwoners en stakeholders verwachten we, waar mogelijk, een actieve houding bij het meedenken en meedoen in de openbare ruimte. Mensen voelen zich betrokken bij hun (woon)omgeving. We spreken elkaar en de gemeente aan op situaties of omstandigheden die niet gewenst zijn.

2.3 Eigen omgeving, eigen keuzes

In het onderhoudsbudget onderscheiden we het budget wat nodig is om het basisniveau te leveren en budget wat flexibel inzetbaar is. De besteding van het flexibele deel verschilt per dorp of buurt, omdat elke omgeving daarin zijn eigen keuzes maakt. Dit kan ertoe leiden dat zelfs op straatniveau verschillen ontstaan. Hierdoor wordt de eigenheid en identiteit van een dorp versterkt en ontstaat onderscheid tussen dorpen, wijken en buurten.

Inwoners en stakeholders realiseren met eigen initiatieven een hogere kwaliteit of andere wensen in de directe (woon)omgeving. Succesvolle initiatieven vergroten het verantwoordelijkheidsgevoel en zijn een voorbeeld voor initiatieven in andere dorpen. Als gemeente stimuleren en faciliteren we deze initiatieven. Ze dragen bij aan kwaliteitsverbetering in de openbare ruimte, en versterken het sociale en maatschappelijke netwerk in de kernen.

3 BOUWPLAAT

De bouwplaat geeft een beschrijving van het minimale niveau van de openbare ruimte: Hoe schoon, heel en veilig moet de openbare ruimte eigenlijk minimaal zijn? Wat is daarvoor bepalend? En wat behoort eigenlijk tot onze kerntaken als gemeente? Wanneer is sprake van kapitaalvernietiging? En wat doen we om te voorkomen dat dit gebeurt?

3.1 Wettelijke verplichtingen

Vanuit landelijke en provinciale wet- en regelgeving hebben we als gemeente kaders waaraan we met de inrichting en het beheer van de openbare ruimte moeten voldoen. Vaak is dit vanuit de wetgeving vastgelegd in een (maatschappelijke) zorgplicht. Onderstaand zijn deze per vakdiscipline toegelicht.

WEGEN

Op basis van de Wegenwet en de Wegenverkeerswet hebben we als eigenaar en beheerder van de gemeentelijke wegen de plicht om te zorgen dat onze wegen en de daarin gelegen voorzieningen als bruggen, viaducten en tunnels in goede staat verkeren. Als wegbeheerder zijn wij primair aansprakelijk als gebreken of achterstalligheden leiden tot schade bij gebruikers. Daarom zorgen wij voor het in stand houden van een goede en veilige staat van de weg. Hiervoor worden jaarlijks metingen uitgevoerd om de onderhoudstoestand van de wegen te bepalen. Aan de hand van de uitkomsten wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld.

WATER, OEVERS EN RIOLERING

De wetgeving voor watergangen en bijbehorende technische installaties is vastgelegd in de algemene zorgplicht, de Wet milieubeheer en de Waterwet. Hierin staat dat wij zorgen voor een doelmatige inzameling en transport van het stedelijk afvalwater, het afvloeiend en het ingezamelde hemelwater. Ook is het onze wettelijke taak structureel (grond)wateroverlast in stedelijk gebied te voorkomen.

OPENBAAR GROEN

Ook het openbaar groen (inclusief speelvoorzieningen en het straatmeubilair) en de gemeentelijke recreatiegebieden vallen onder de algemene zorgplicht. Voornamelijk bomen en (speel)voorzieningen worden gecontroleerd op mogelijke risico's (vooral gevaarlijke situaties) voor de omgeving. De zorgplicht voor het groen wordt mede ingevuld door de regels en voorschriften die gelden vanuit de Wet Natuurbescherming. Voor de speelvoorzieningen is het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen van toepassing.

In het groen kunnen we ook te maken krijgen met ziektes en plagen, zoals de eikenprocessierups. Wanneer ziektes en plagen gevolgen hebben voor de gezondheid en veiligheid van mensen worden hier vanuit de Wet Publieke Gezondheid eisen aan gesteld voor de bestrijding. Wanneer ziektes en plagen voor komen in onze gemeente nemen we passende maatregelen om de gevolgen voor de volksgezondheid zo klein mogelijk te maken of te voorkomen.

3.2 Geen kapitaalvernietiging

Wij gaan duurzaam, zuinig en zorgvuldig om met onze bezittingen en nemen daarom maatregelen om kapitaalvernietiging te voorkomen. Alle elementen in de openbare ruimte (wegen, voetpaden, bomen, bankjes, kolken, speeltoestellen etc.) vertegenwoordigen een aanzienlijke investering- en vervangingswaarde. Deze voorzieningen moeten onderhouden worden om vroegtijdige afschrijving te voorkomen. Het beheer en onderhoud wat minimaal nodig is voor het in stand houden van de inrichtingselementen is opgenomen in het basisniveau.

3.3 Veiligheid

In onze gemeente willen we de openbare ruimte veilig inrichten en beheren. Daarbij maken we onderscheid tussen technische veiligheid, sociale veiligheid en verkeersveiligheid.

Technische veiligheid heeft te maken met de technische staat van elementen als bomen, speeltoestellen en verhardingen. Die moet zodanig zijn dat gebruikers of passanten geen (risico op) letsel lopen. Een voorbeeld hiervan is het regelmatig visueel controleren van onze bomen. Hiermee beoordelen we de bomen op uiterlijke afwijkingen en zodat we tijdig kunnen ingrijpen voordat problemen ontstaan.

Sociale veiligheid richt zich op de inrichting van onze openbare ruimte rekening houdend met zaken als zien en gezien worden, voldoende verlichting, voorkomen van “*verstopplekken*”, Maar ook de toegankelijkheid/bereikbaarheid van locaties voor hulpdiensten of juist het ontoegankelijk maken van plekken voor ongewenste vormen van gebruik.

Verkeersveiligheid richt zich op de inrichting van de openbare ruimte op een manier waarop geen onaanvaardbare veiligheidsrisico's ontstaan in verkeerssituaties waarvoor de wegbeheerder aansprakelijk gesteld kan worden.

4 BOUWSTENEN

Met de bouwstenen brengen we accenten aan die meerwaarde geven aan de openbare ruimte. De bouwstenen zijn een vertaling van vier van de vijf mijlpalen uit het “mijlpalendocument”. Hiermee is in 2017 de koers voor de gemeente vastgesteld door het nieuwe college van burgemeester en wethouders, als hun werkprogramma voor de komende jaren.

Onderstaand zijn de mijlpalen participatie, leefbaarheid, duurzaamheid en gezondheid als bouwstenen omschreven. De vijfde mijlpaal, innovatie, is in elk van de vier bouwstenen verwerkt. Per mijlpaal zijn door de stakeholders relevante en actuele onderwerpen aangedragen waarover met de dorps- en wijkraden is gediscussieerd. Op deze manier is de visie voor de totale gemeente en voor de afzonderlijke dorpen geïnventariseerd.

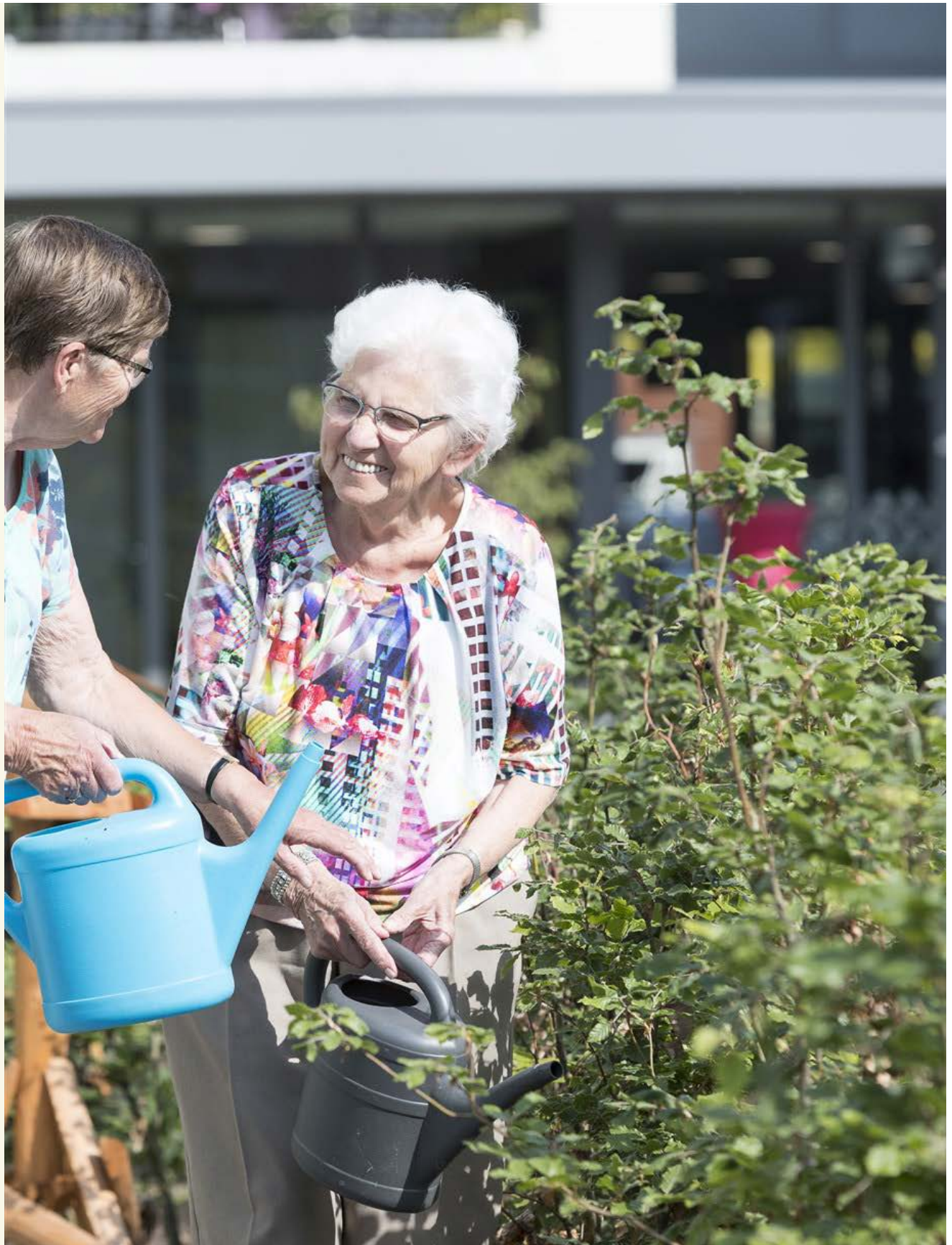
4.1 Bouwsteen: Participatie

De openbare ruimte is van en voor iedereen. Het is dan ook vanzelfsprekend dat we onze inwoners de mogelijkheid bieden mee te denken en mee te doen bij de inrichting en het onderhouden van de openbare ruimte. Hiermee willen we bereiken dat iedere inwoner maximaal betrokken wordt en zich betrokken en medeverantwoordelijk voelt. Dat kan op allerlei manieren: vanuit gemeentelijke projecten zorgen voor goede informatie of bewoners laten meedenken, meedoen of meebeslissen. De keuze voor een participatievorm is afhankelijk van het type project. Daarnaast stimuleren we initiatieven vanuit inwoners en ondernemers door altijd met openheid, realisme en enthousiasme mee te denken bij het realiseren van de voorstellen.

De basis van participatie is een goede communicatie. Inwoners en ondernemers hebben het recht om te weten wat er gebeurt in hun openbare ruimte. Dagelijks spelen onze buurtadviseurs een belangrijke rol in deze communicatie doordat zij het rechtstreekse aanspreekpunt zijn voor inwoners en organisaties.

Daarnaast hanteren wij een proactieve informatievoorziening via de website, social media, persberichten, de nieuwspagina in de lokale kranten en waar nodig via persoonlijke brieven of gesprekken. Ook organiseert de gemeente minimaal één keer per jaar een vast overleg met de verschillende belangenorganisaties, wijk- en dorpsraden over de openbare ruimte.

De wijk- en dorpsraden die aanwezig waren op de discussieavond hebben de schaalbalken ingevuld.

4.1.1 WIE TREKT DE KAR BIJ INITIATIEVEN IN DE OPENBARE RUIMTE?

Projecten in de openbare ruimte werden in het verleden vaak door de gemeente bedacht en uitgevoerd. De inwoners konden dan aansluiten bij de initiatieven. De afgelopen jaren is dit sterk aan het veranderen. We vinden het belangrijk dat inwoners de ruimte krijgen om zelf actief een rol (meedenken of meedoen) te hebben in hun openbare ruimte zodat deze beter aansluit op hun behoeften. De rol van de gemeente en inwoner is daardoor aan het veranderen.

Keuze

We bieden inwoners de ruimte voor eigen initiatieven in de openbare ruimte en stimuleren hen om hieraan zelf vorm en inhoud te geven. Vanuit de gemeente ondersteunen we dit proces en hebben we een verbindende rol. Geen enkel initiatief is hetzelfde, maar ze mogen allemaal en altijd rekenen op een op maat gerichte en enthousiaste ondersteuning.

Toelichting schaalbalk

Stelling 1

Zeer eens

Eens

Neutraal

Eens

Zeer eens

Sint-Oedenrode en Schijndel zijn het met name eens met stelling 1.

De middelgrote en kleine kernen zijn neutraal, met een lichte voorkeur naar stelling 2.

Veghel is het met name eens met stelling 2.

Stelling 2

Legenda

Middelgrootte en kleine Kernen

Veghel

Sint-Oedenrode

Schijndel

Keldonk

Als de keuze van een middelgrootte of kleine kern afwijkt van de andere middelgrootte en kleine kernen, wordt de keuze in een ovaal aangegeven.

Wie trekt de kar?

Inwoners bepalen zelf wat er gebeurt in de openbare ruimte. De gemeente ondersteunt hen door het verstrekken van de (financiële) middelen en kennis. De bewoners zijn dan ook in grote mate zelf verantwoordelijk.

De gemeente initieert zelf projecten waarbij bewoners kunnen meedenken of meedoen. Voorbeelden hiervan zijn Nederland Schoon en bewonersavonden.

Hiernaast staan de zes voorbeeldstappen voor het uitvoeren van een initiatief.

Inwoners met een eigen initiatief moeten de gemeente gemakkelijk kunnen bereiken. Het aanspreekpunt hiervoor zijn de buurtadviseurs en voor het bedrijfsleven de accountmanagers bedrijven.

1 Een inwoner, ondernemer of organisatie heeft een idee voor een betere openbare ruimte

2 De buurtadviseurs gaan met de initiatiefnemers om tafel om te kijken hoe de idee mogelijk kunnen worden gemaakt

3 De initiatiefnemer zoekt burens die het ook een goed idee vinden en verzamel handtekeningen en geeft dit door aan de gemeente

4 De gemeente toetst uw idee aan haar doelstellingen, draagvlak en budgetten

5 De initiatiefnemer en de gemeente maken samen afspraken en leggen deze vast in een contract

6 De gemeente en/of initiatiefnemer voeren het plan uit volgens afspraak

De buurtadviseurs gaan het gesprek aan met de initiatiefnemer en kijken hoe de gemeente kan helpen bij de realisatie van het plan. Het is onze taak om de initiatiefnemer te vragen waarin hij hulp kan gebruiken en hierin mee te denken.

Via het leefbaarheidsbudget biedt de gemeente ook financiële mogelijkheden voor ondersteuning bij initiatieven. Dit zijn niet alleen financiële bijdragen, maar ook het

faciliteren, meedenken met.... of het aanhaken van experts.

Niet alle inwoners en bedrijven weten wat de mogelijkheden zijn om zelf initiatieven aan te dragen. Daarom gaan we moeilijk bereikbare groepen (jongeren, mensen met een migratieachtergrond e.d.) proberen te betrekken en mensen met een fysieke beperking passend ondersteunen.

Wat betekent dit voor het beheer?

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud volgens de eisen van de bouwplaat. Daar bovenop is veel speelruimte voor inwoners om zelf met initiatieven te komen of samen met de gemeente na te denken over het inzetten van het resterende budget voor het beheer van de openbare ruimte. Daarbij heeft de gemeente een duidelijke rol als facilitator, ondersteuner (kennis en financieel) en toetser.

4.1.2 DRAAGVLAK

Wij bieden inwoners en andere (georganiseerde) initiatiefnemers de ruimte eigen initiatieven aan te dragen. De haalbaarheid van een initiatief wordt gezamenlijk beoordeeld door de gemeente, inwoners en andere relevante betrokkenen. We hebben naast het ondersteunen en verbinden ook een toetsende rol: we toetsen de plannen aan de financiële en technische haalbaarheid, wet- en regelgeving, beleid en het (politieke) draagvlak.

Keuze:

Hoeveel draagvlak een initiatief nodig heeft voordat het initiatief goedgekeurd wordt is afhankelijk van de grootte van het effect op de openbare ruimte en de uitvoeringskosten. Hierbij hanteert de gemeente verschillende niveaus:

Niveau	Voorbeeld <i>meedenken / meebeslissen over ...</i>	Betrokken partijen
Gemeente niveau	Visie op de openbare ruimte	Wijk- en dorpsraden, bedrijven, belangenpartijen en geïnteresseerde inwoners.
Wijk- en dorpsniveau	Herinrichting park	Wijk- en dorpsraden en geïnteresseerde inwoners
Straatniveau	Herinrichting buurt/straat	Straatbewoners

Legenda

Middelgrootte en kleine Kernen

Veghel

Sint-Oedenrode

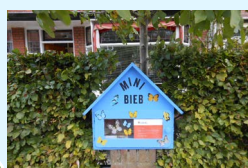
Schijndel

Keldonk

Als de keuze van een middelgrootte of kleine kern afwijkt van de andere middelgrootte en kleine kernen, wordt de keuze in een ovaal aangegeven.

Draagvlak

Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.

Keldonk

Iedereen mag zijn eigen initiatief uitvoeren.

De gemeente bewaakt het algemeen belang en weegt dus de verschillende meningen tegen elkaar af. Veel steun voor het initiatief bij de inwoners is dus belangrijk bij het goed keuren van het initiatief. De bewoners organiseren zelf de steun door goedkeuring van hun buurtbewoners te vragen en/of hen bij het project te betrekken.

Om het makkelijk te maken voor inwoners om hun ideeën uit te voeren zijn alle initiatieven welkom. Als het idee past binnen het gemeentelijk beleid dan kan het initiatief worden uitgevoerd.

Wat betekent dit voor het beheer?

Initiatieven van derden worden zoveel mogelijk ondersteund en gestimuleerd, maar houden wel rekening met het algemeen belang van de openbare ruimte. In gebieden die veel functies hebben of door veel verschillende mensen gebruikt worden houden we als gemeente graag meer zeggenschap. Op straatniveau geven we inwoners, organisaties en ondernemers veel vrijheid om zelf (een deel) van het beheer en onderhoud op zich te nemen. Hiermee wordt de directe betrokkenheid bij de openbare ruimte vergroot en zijn de lijntjes korter.

De gemeente blijft wel altijd eindverantwoordelijk. Daarom zijn bij initiatieven wel afspraken nodig over wat wel en niet kan. Uit een aantal gesprekken is dan ook gebleken dat diverse partijen open staan om hierover het overleg aan te gaan met de gemeente. De kansen liggen met name in het buitengebied (agrariërs), dorpscentra (city-managementorganisaties) en bedrijventerreinen (het Platform Ondernemers Meierijstad) en bij verschillende wijk- en buurtorganisaties.

4.1.3 MELDINGEN

We hebben een nieuw systeem voor de registratie en afhandeling van klachten en meldingen over de openbare ruimte. Dit nieuwe systeem moet het voor inwoners eenvoudiger maken om hun klachten/meldingen door te geven. Daarnaast moet de opvolging van de meldingen verbeteren zodat de communicatie en het vertrouwen van de inwoner, dat er ook serieus iets met zijn melding wordt gedaan, verbetert.

Ook brengen we de app MijnGemeente extra onder de aandacht van de inwoners. De app biedt veel gebruiksgemak ten opzichte van de andere meldkanalen.

4.2 Bouwsteen: Leefbaarheid

We willen een ‘leefbare’ gemeente zijn: een gemeente waarin inwoners wonen, werken en leven in een prettige en veilige omgeving. De inrichting, het beheer en het gebruik van de openbare ruimte speelt een belangrijke rol in het realiseren van deze ambitie. De openbare ruimte is de plek waarin mensen zich verplaatsen, recreëren en elkaar ontmoeten. In het document *Mijlpalen van Meierijstad* staat dat de openbare ruimte aangenaam, schoon, goed onderhouden en veilig moet zijn, met voldoende groen. Hoe hier invulling aan wordt gegeven bepalen de onderstaande keuzes.

4.2.1 VORMGEVING VAN DE OPENBARE RUIMTE

De vormgeving van de openbare ruimte is belangrijk voor de leefbaarheid. Het bepaalt de uitstraling en het gebruik van de openbare ruimte. Vaak zit er tussen deze twee begrippen een spanningsveld. Een functionele inrichting gaat soms ten koste van de uitstraling en andersom.

Keuze

Bij (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen in wijken en dorpen gaan we meer integraal sturen op ruimtelijke kwaliteit in de openbare ruimte. Hierbij gaat het om een gezonde balans tussen **gebruikerswaarde** (hoe wordt de ruimte gebruikt?), **belevingswaarde** (hoe beleven de gebruikers het?) en **toekomstwaarde** (voldoet de ruimte ook aan de toekomstige vraag?). Hierbij is diversiteit tussen de dorpen van groot belang: de historie, bevolkingssamenstelling, economie

en het landschap verschilt immers per dorp.

Zo is bij Sint-Oedenrode de uitstraling van de openbare ruimte van een groot belang vanwege de rijke cultuurhistorie en het toerisme. Aan de andere kant ligt op bedrijventerreinen de focus veel meer op het functionele van de inrichting en het beheer.

Ook willen we meer naar inclusiviteit: de openbare ruimte is van en voor iedereen: jong en oud, vitaal of mindervalide. Iedereen moet zich thuis voelen. De inrichting en het beheer van de openbare ruimte moet dit faciliteren.

Wat betekent dit voor het beheer?

Het beheer wordt afgestemd op het gebruik, de beleving en de toekomstwaarde van de plek.

Middelgrootte en kleine Kernen

Sint-Oedenrode

Veghel

Schijndel

Als de keuze van een middelgrootte of kleine kern afwijkt van de andere middelgrootte en kleine kernen, wordt de keuze in een ovaal aangegeven.

Vormgeving van de openbare ruimte

We vinden uitstraling belangrijk. Verschillende plekken hebben een eigen uitstraling.

S-O

SC

K

V

We vinden functionaliteit belangrijk. De openbare ruimte is ingericht op makkelijk gebruik.

Aan de inrichting van de openbare ruimte van een dorp of wijk moet je kunnen zien waar je bent en wat de identiteit of ontstaansgeschiedenis is van de plek. Bij (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen in wijken en dorpen gaat de gemeente meer sturen op ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte. De functionaliteit (bijvoorbeeld rechte geasfalteerde paden) is daarbij ondergeschikt aan de uitstraling (bijvoorbeeld bochtige zandpaden).

De openbare ruimte zorgt er vooral voor dat gebruikers snel, veilig en comfortabel van A naar B kunnen komen. Daarnaast wordt de overlast van bijvoorbeeld groen zoveel mogelijk beperkt. Zolang het gebruik maar ondersteund wordt maakt de uitstraling niet zoveel uit. Dit betekent veel gestandaardiseerd meubilair, een openbare ruimte die technisch 'klopt' en die eenvoudig te beheren is.

4.2.2 NETHEID

Het budget voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte kan op verschillende manieren ingezet worden. Dit kan gelijkmatig worden verdeeld over de hele gemeente of juist zo worden ingezet dat accenten worden aangegeven.

Keuze

Inwoners en belangenorganisaties vinden het belangrijk dat onderscheid gemaakt kan worden in kwaliteitsniveaus in verschillende gebieden van de kernen. Plekken die veel gebruikt worden (dorpscentra, hoofdwegen entrees en ontmoetingsplekken in de wijk) moeten bij voorkeur op een hoger kwaliteitsniveau onderhouden worden, terwijl in andere gebieden een extensiever onderhoud ook mogelijk is. In het integraal beheerplan zal per dorp bepaald worden welke gebieden een hogere of lagere kwaliteit moeten

hebben. De bouwplaat met minimum kwaliteitsniveau is daarvoor het uitgangspunt.

Daarnaast is het belangrijk dat een nieuw ontwerp van de openbare ruimte integraal wordt getoetst op beheerbaarheid. Dit geldt zowel voor projecten van de gemeente als initiatieven van inwoners.

Wat betekent dit voor het beheer?

Bij de totstandkoming van de IBOR worden in samenwerking met de inwoners de beheerniveaus besproken. In combinatie met zelfbeheer kunnen de inwoners hun keuze maken voor extra beheer in bepaalde gebieden/kernen. Daarnaast worden beheerders in de toekomst vroegtijdig betrokken bij herinrichtingsplannen, zodat het ontwerp en het beheer op elkaar aansluiten.

Legenda

K Middelgrootte en kleine Kernen

S-O Sint-Oedenrode

V Veghel

SC Schijndel

Keldonk

Als de keuze van een middelgrootte of kleine kern afwijkt van de andere middelgrootte en kleine kernen, wordt de keuze in een ovaal aangegeven.

Netheid

Belangrijke plekken in de wijk worden beter onderhouden dan de rest van de wijk.

SC

V

K

Iedere plek wordt op dezelfde kwaliteit onderhouden.

Veel gebruikte en in het oog springende plekken worden geaccentueerd door meer aandacht te besteden aan het beheer en onderhoud. Voorbeelden zijn dorpscentra, entrees, hoofdwegen, nabij voorzieningen, belangrijke kruisingen of rotondes. Dit betekent dat er minder geld overblijft voor de overige locaties zoals woonstraten. De gemeente garandeert hier wel een basisniveau, maar dat is sober en doelmatig.

In de openbare ruimte wordt geen onderscheid gemaakt in onderhoudskwaliteit, alle gebieden zijn gelijkwaardig en worden ook zo onderhouden. Dit betekent dat een straat in een woonwijk hetzelfde wordt onderhouden als een straat op een bedrijventerrein of in het centrum.

Vanuit Sint-Oedenrode is geen terugkoppeling geleverd voor de bouwsteen 'netheid'.

4.2.3 VEILIGHEID VAN HET GEBRUIK VAN DE OPENBARE RUIMTE

Veiligheid is belangrijk voor een prettige woon- en werkomgeving. Met veiligheid in de openbare ruimte bedoelen we sociale veiligheid, gebruiksveiligheid en verkeersveiligheid. Verantwoordelijkheid voor een goede inrichting ligt vooral bij de gemeente, maar een correct en veilig gebruik ligt natuurlijk bij de inwoners, bezoekers en bedrijven.

Keuze

Het waarborgen van de veiligheid is een taak van de gemeente. Als onderdeel van de bouwplaat staat dit ook niet ter discussie. We werken daarvoor wel samen met onze inwoners om de veiligheid van de openbare ruimte te verbeteren. Zoals de tabel hieronder laat zien heeft ieder hierbij zijn of haar eigen rol.

	De gemeente zorgt voor:	De inwoners zorgen voor:
Technische veiligheid	- De objecten in de openbare ruimte zijn heel en voldoen aan de landelijke normen (bijvoorbeeld speeltoestellen). - Goed onderhouden wegen, voet- en fietspaden. - Toegankelijkheid voor mensen met een beperking of hulpmiddel.	- Meldingen maken als objecten in de openbare ruimte stuk zijn. - Een oogje in het zeil houden ter voorkoming van vandalisme. - Melding maken als de toegankelijkheid belemmerd wordt, bijvoorbeeld bij geparkeerde fietsen op de stoep.
Sociale veiligheid	- Voldoende verlichting - Toezicht - Toegankelijkheid voor hulpdiensten	- WhatsApp groepen - BIN-vrijwilligers als contactpunt tussen de wijkbewoners en de politie - Politie bellen bij verdachte situaties
Verkeersveiligheid	- Een duurzame en veilige inrichting van wegen. - Overzichtelijke kruisingen en oversteken (preventieve) gladheidbestrijding op basis van wegfunctie, aard en omvang gebruikers.	- Eigen rijgedrag in de woon- en leefomgeving. - Eigen stoep sneeuwvrij houden.

Wat betekent dit voor het beheer?

Het beheer voldoet minimaal aan de wettelijke eisen van technische veiligheid, sociale veiligheid en verkeersveiligheid. Daarnaast worden de landelijke normen van de CROW gehanteerd.

Legenda

Middelgrootte en kleine Kernen

Veghel

Sint-Oedenrode

Schijndel

Keldonk

Als de keuze van een middelgrootte of kleine kern afwijkt van de andere middelgrootte en kleine kernen, wordt de keuze in een ovaal aangegeven.

Veiligheid van het gebruik van de openbare ruimte

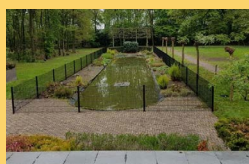
Inwoners zijn als gebruikers zelf verantwoordelijk.

Mariaheide

SC

S-O

K

V

De gemeente beperkt zo goed mogelijk de risico's.

De gebruiker is zelf verantwoordelijk voor een correct en veilig gebruik. De openbare ruimte wordt bijvoorbeeld niet ingericht met allerlei hekwerken en borden. Als het trottoir een beetje scheef ligt lopen we daar wel overheen of kunnen we best aan de overkant gaan lopen.

De gemeente (ver)zorgt de inrichting en onderhoud daarmee de gebruiker. 'Gevaarlijke situaties worden zo veel mogelijk uitgesloten door het nemen van voorzorgsmaatregelen bijvoorbeeld door beplanting laag te houden en het regelmatig opnieuw aanbrengen van wegmarkering als deze begint te vervagen.

4.3 Bouwsteen: Duurzaamheid

Duurzaamheid is een aandachtspunt bij alles wat we doen. We houden rekening met de effecten op ‘elders’ en ‘later’. De openbare ruimte kan op vele manieren een belangrijke bijdrage leveren aan de duurzame en toekomstbestendige ontwikkeling van de leefomgeving en maatschappij. Duurzaamheid is een breed begrip. In deze IVOR richten we ons daarom op biodiversiteit, klimaatverandering en circulaire economie. Deze onderwerpen kwamen tijdens het planproces naar voren. Natuurlijk zijn er nog meer onderwerpen die aan duurzaamheid gerelateerd zijn. Deze zal de gemeente in andere beleidsplannen meenemen.

4.3.1 BIODIVERSITEIT

Biodiversiteit is een verzamelnaam voor de hoeveelheid planten, dieren en leefgebieden die in een gebied voorkomen (natuurwaarde). Door menselijk handelen is de biodiversiteit de afgelopen eeuw wereldwijd en landelijk snel achteruitgegaan. Inmiddels zijn de gevolgen zichtbaar: monocultuur, toenemende gevoeligheid voor ziektes en aantastingen en minder voedsel voor (kwetsbare) dieren. Daarom worden steeds meer overheden en organisaties actief om het behoud en de ontwikkeling van biodiversiteit te stimuleren. Ook in de gemeente Meierijstad liggen verschillende kansen voor het verbeteren van de biodiversiteit. Dit kan echter wel ten koste gaan van andere wensen op het gebied van toegankelijkheid of onderhoudskwaliteit.

Legenda

Middelgrootte en kleine Kernen

Veghel

Sint-Oedenrode

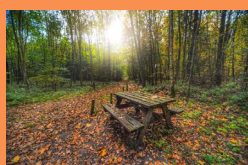
Schijndel

Als de keuze van een middelgrootte of kleine kern afwijkt van de andere middelgrootte en kleine kernen, wordt de keuze in een ovaal aangegeven.

Biodiversiteit

We zetten maximaal in op beschermde diersoorten en plantensoorten. De natuur staat centraal.

We zetten maximaal in op beleving van de natuur. De gebruikers staan centraal.

De gemeente gaat voor hoge ambities met echte bijzondere natuurwaarden (planten en dieren). Hierbij zijn de natuurwaarden belangrijker dan het voorkomen van overlast, beleving en toegankelijkheid. Voorbeelden hiervan zijn bloemrijke bermen, beschermen van kwetsbare planten en dieren en niet toegankelijke natuurgebieden.

De natuur in de openbare ruimte is dicht bij huis, zichtbaar, aibaar en beleefbaar, maar ecologisch minder bijzonder. Een voorbeeld hiervan is het aanplanten van veel bloemrijke beplanting voor het aantrekken van (algemene soorten) vlinders, insecten, vogels en kleine zoogdieren. Natuur moet vooral te gebruiken en beleven zien door fietsen en wandelen, voor jong en oud.

Keuze:

De gemeente gaat werken aan een concreet plan om de biodiversiteit te vergroten, maar houdt hierbij wel rekening met de beleving en toegankelijkheid van de gebruikers. De ambitie op een locatie is afhankelijk van het ecologische potentieel (welke variatie aan planten- en diersoorten komt er al voor, of zou ervoor kunnen gaan komen) en de gebruiksintensiteit van de plek (hoe en hoe vaak wordt deze plek gebruikt door mensen). In het schema worden deze ambities verder toegelicht.

Om de ecologische ambities te bereiken, worden onder andere de volgende acties uitgevoerd.

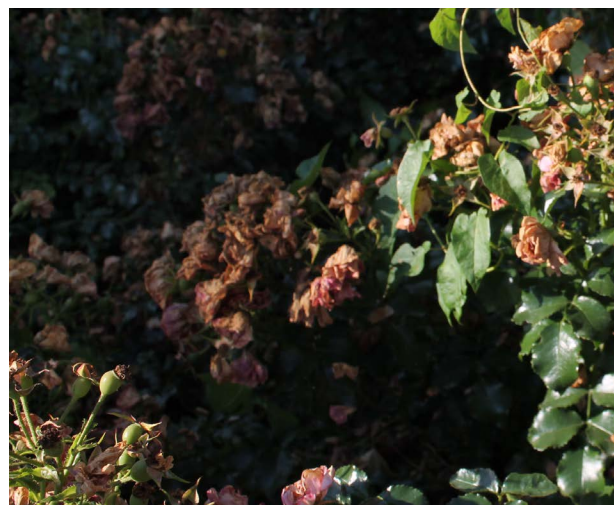
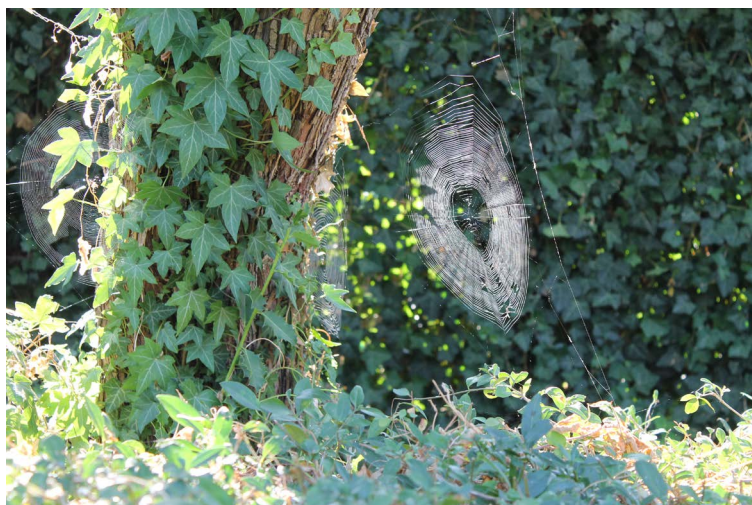
- Het voltooiën van het Nationaal Natuurnetwerk Nederland en de ecologische verbindingzones (in samenwerking met de provincie Noord-Brabant).
- Ruimte voor groen in de openbare ruimte door de huidige inrichting kritisch te bekijken en onnodige verharde oppervlaktes om te vormen. Dit draagt tevens bij aan de maatregelen voor waterinfiltratie in de openbare ruimte.
- Het vergroten van het areaal aan ecologische ingerichte en beheerde bermen en oevers en leefgebieden voor wilde bijen, hommels, vlinders, zweefvliegen en andere insecten. Hiervoor worden eerst de meest kansrijke plekken in kaart gebracht. Vervolgens wordt door het aanpassen van het (maai)beheer de berm geleidelijk omgevormd naar daar passende vegetatie of juist open grond.
- Bestrijding van invasieve soorten (zoals de Vogelkers, Japanse Duizendknoop en de Reuzenberenklauw) volgens een planmatige aanpak.
- Voorzieningen voor kwetsbare diersoorten in de openbare ruimte: nestkasten, takkenrillen, houtwallen en verblijfplekken.
- De natuur in de openbare ruimte moet toegankelijk zijn voor alle inwoners: niet alleen fysiek maar ook informatief. De gebruikers worden geïnformeerd over de soorten en het beheer dat daarvoor nodig is. Hierdoor ontstaan bewustwording, begrip en draagvlak en krijgt de natuur ook een educatieve functie.

Wat betekent dit voor het beheer?

- Gebieden en bermen die aangewezen worden voor de ontwikkeling van de biodiversiteit worden ecologisch beheerd. We richten de openbare ruimte in met een grote diversiteit aan plantensoorten en een geschikt leefgebied voor veel verschillende flora en fauna. Bermen en gazons die geen specifieke (speel)functie hebben krijgen een extensiever beheer. Net als in de rest van het onderhoud wordt ook bij het onderhoud van oevers en vijvers aandacht besteed aan biodiversiteit door gefaseerd beheer.
- Schade aan beschermde soorten wordt voorkomen, conform de natuurwetgeving (Wet Natuurbescherming en bijbehorende gedragscode Bestendig Beheer).
- Invasieve soorten worden bestreden met concreet bestrijdingsplan.

Ecologische ambities afhankelijk van het ecologisch
potentieel en de gebruiksintensiteit van de plek

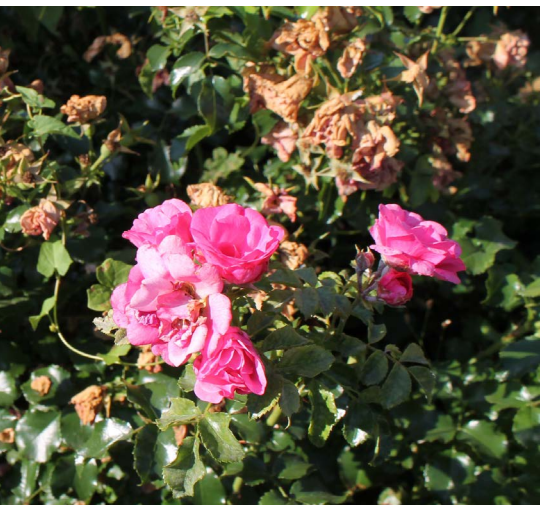
4.3.2 KLIMAATVERANDERING

Het klimaat verandert. Dat is goed te zien aan de warmtere records die worden gebroken (hittestress en droogte) en piekbuien (wateroverlast) die zich steeds vaker voordoen. Niet alleen in de stedelijke gebieden, met veel verharde oppervlaktes, zijn de gevolgen goed te zien, maar ook in onze gemeente hebben we er mee te maken. De gevolgen kunnen we beperken door in de inrichting en het beheer van de openbare ruimte rekening te houden met de klimaatverandering.

Keuze:

Onze openbare ruimte moet goed voorbereid zijn op de gevolgen van klimaatverandering. Door tijdig te investeren in het klimaatbestendig maken van de bebouwde omgeving voorkomen we schade in de toekomst. Dit doen we door:

- Het uitvoeren van een klimaattoets waarin de risico's op wateroverlast, hitte en droogte getoetst worden. Vervolgens worden maatregelen uitgevoerd om de risico's op te vangen.
- Het scheiden van riolssystemen bij rioolvervanging. We pakken hiervoor kansen waar regenwater opvangen, gebergd en afgevoerd wordt. Ook helpen wij inwoners, bedrijven en organisaties bij het

afkoppelen van het regenwater van het riool systeem. We pakken kansen hiervoor waar de openbare ruimte en het buitengebied op de schop gaan. Dit draagt bij aan de vermindering van wateroverlast, de vermindering van verdroging en verbetering van de waterkwaliteit.

- Het waterneutraal ontwikkelen van uitbreidings- en reconstructieplannen. Dit betekent dat de waterafvoer in de nieuwe bebouwde situatie niet groter is dan in de oude onbebouwde situatie.
- Het verder vergroenen van de openbare ruimte en terugdringen van het verharde oppervlak (stoepen, wegen, parkeerplaatsen, daken) waar mogelijk. Iedere herinrichting is een kans op vergroening. Groene oppervlakken nemen water op en verkoelen de omgeving. Daarom wordt bij iedere herinrichting gekeken wat de kansen zijn om verharding te vervangen door groen, of de mogelijkheden voor grastegels. We houden bij de beplantingskeuze rekening met stressbestendigheid en droogtetolerantie van de toegepaste soorten. Ook stimuleren we het vergroenen van tuinen en waterberging op particulier terrein.
- Het zoeken naar slimme oplossingen voor het opvangen, bergen en afvoeren van regenwater door dit te combineren met andere vormen van grondgebruik zoals spelen en natuur.

Hoe we verder om gaat met water in de openbare ruimte is opgenomen in het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP+ 2017-2022).

Wat betekent dit voor het beheer?

De meeste effecten zijn te bereiken bij een doordachte aanpak van inrichtings- en renovatieopgaves. Onderstaand staan per fase van een project de kansen voor klimaatadaptatie-maatregelen weergegeven.

Fase	Maatregelen
Initiatief- en Ontwerpfase	• Integrale aanpak tussen groenbeheerder, waterbeheerder en infra. • Innovaties voor water onder bomen en beplanting • Communicatie over effecten van water in beplanting en op straat naar inwoners • Multifunctioneel toepassen van wadi's (spelen, aanplant) • Toepassen van multifunctionele/groenblauwe daken.
Bouw- en Inrichtingsfase	• Geen of minder toepassen van rioolstelsel • Bovengronds afwateren • Gebruik waterdoorlatende verhardingen
Gebruiks- en Beheerfase	• Stimuleren duurzame omgang met water door particulieren (bergen). • Geen waterafvoeren. • Water zuiveren in openbare ruimte (helofytenfilter).
Vervangingsfase	• (Her)overweging watersysteem

Legenda

Middelgrootte en kleine Kernen

Sint-Oedenrode

Veghel

Schijndel

Keldonk

Als de keuze van een middelgrootte of kleine kern afwijkt van de andere middelgrootte en kleine kernen, wordt de keuze in een ovaal aangegeven.

Klimaatverandering

We zetten maximaal in om de effecten van de klimaatverandering vóór te zijn. Denk hierbij aan hitte, droogte en wateroverlast

Zolang we er zelf geen last van hebben, hoeven we niets te ondernemen.

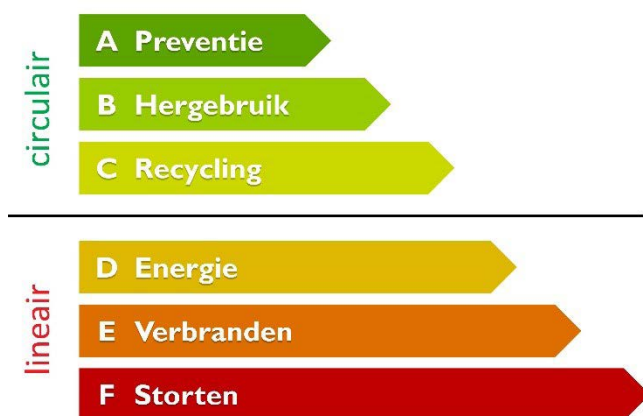
De gemeente maakt op basis van de klimaatstresstest een plan om de openbare ruimte zo in te richten dat de gevolgen van klimaatverandering het hoofd kan worden geboden. Dat betekent bijvoorbeeld meer ruimte voor groen en water, minder verharding en het afkoppelen van hemelwater van het riool. Binnen de gemeentelijke begroting wordt budget vrijgemaakt voor de uitvoering van het plan en er worden harde voorwaarden gesteld aan (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen.

We weten nog niet wat de gevolgen van klimaatverandering zijn en op welke termijn we dit gaan merken. Daarom kijkt de gemeente pas wat het kan doen als er sprake is van extreme wateroverlast, watertekort of overlast van hitte. Maar tot die tijd wordt tijd en geld besteed aan andere belangrijke zaken in de openbare ruimte.

4.3.3 CIRCULAIRE OPENBARE RUIMTE

Tot nu toe worden de meeste materialen in de openbare ruimte volgens een lineair systeem behandeld. Hierbij worden grondstoffen omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd. De nieuwe circulaire benadering gaat over de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen om deze te maximaliseren en kapitaalvernietiging te minimaliseren.

Als gemeente hebben we een voorbeeldfunctie als het gaat om de verdere ontwikkeling van deze duurzame manier van omgaan met de openbare ruimte. Op de eerste plaats als opdrachtgever en ontwikkelaar maar ook in het beheer van de openbare ruimte en de afvalketen. Hierbij werken we volgens de ladder van Lansink (zie afbeelding). We wegen continu af hoe afvalstromen beperkt kunnen worden en hoe met de reststromen wordt omgegaan. Hierbij ligt de prioriteit op het voorkomen van reststromen (preventie), daarna op hergebruik, recycling. Deze drie zijn circulaire vormen van omgaan met reststromen en zorgen ervoor dat de waarde vernietiging wordt beperkt. Lineaire vormen van reststromen moet zoveel mogelijk voorkomen worden. Hoe hoger op de ladder hoe duurzamer de verwerking methode is.

De gemeente werkt met reststromen volgens de Ladder van Lansink, waarbij de prioriteit van boven naar beneden afneemt.

Wat betekent dit voor beheer?

Circulair denken vraagt ook om anders denken over de rol van beheer. Hierbij is het daarbij een schakel in de totale levenscyclus van de elementen in de openbare ruimte. De tabel hieronder geeft een overzicht van deze cyclische benadering.

Fase	Maatregelen
Initiatief- en Ontwerpfase	• Inventarisatie herbruikbaarheid materialen (uitvoeren levenscyclusanalyse [LCA] en inventarisatie van het gebruik van gerecyclede grondstoffen zoals betonpuin in betonproducten of kunststof in asfaltverharding.) • Eisen aan minimale levensduur materialen.
Bouw- en Inrichtingsfase	• Verminderen aanvoer van materialen (bijv. verplanten bomen, hergebruik verhardingen)
Gebruiks- en Beheerfase	• Materialen zodanig onderhouden dat de waarde behouden blijft • Groenafval beperken of duurzame verwerking (biomassa) • Geen uitloging van schadelijke stoffen • Productieve openbare ruimte (moestuin).
Vervangingsfase	• Verminderen afvoer van materialen (circulaire aanpak)

4.4 Bouwsteen: Gezondheid

Wij gaan voor een gezonde leefomgeving. Een groene openbare ruimte speelt hierbij een belangrijke rol. Een goed ingerichte en aantrekkelijke openbare ruimte stimuleert beweging, sporten en spelen. Daarnaast draagt een groene inrichting bij aan minder stress, een gezonde lucht en een gezonde levensstijl.

4.4.1 SPORT EN BEWEGEN

Bewegen is gezond voor iedereen. Daarom moet iedereen de mogelijkheid hebben om te kunnen sporten, spelen, fietsen, wandelen of een rondje kunnen lopen met de rollator. Dit kan op twee uiteenlopende manieren mogelijk worden gemaakt: door plekken aan te wijzen en speciale voorzieningen aan te leggen die een bepaald gebruik ondersteunen of door voorwaarden en ruimte te scheppen die mensen stimuleren om te bewegen.

Keuze

In de openbare ruimte moet voor iedereen voldoende mogelijkheid zijn om te bewegen: voor oud en jong, atleten en mensen met lichamelijk beperking, voetballers en mensen die hun hond uit willen laten. Belangrijk is dat deze mogelijkheden dichtbij huis

aanwezig zijn. Zo verdelen we de speeltuinen, beweegtuinten en openbare sportvoorzieningen eerlijk over de wijken, afgestemd op de demografische samenstelling.

De invulling en exacte locatie van de voorzieningen wordt afgestemd met de gebruikers en omwonenden om de veiligheid waarborgen en overlast te voorkomen. De sport- en spelvoorzieningen in de openbare ruimte nodigen uit voor ontmoeting. Deze voorzieningen worden zodanig onderhouden dat de veiligheid ten alle tijd gewaarborgd blijft en dat ze er verzorgd uitzien. Ook wordt nagedacht bij de inrichting over het voorkomen van vandalisme.

Daarnaast zorgen we ervoor dat in en om de wijken voldoende vrij liggende en comfortabele wandel- en fietspaden aanwezig zijn voor het maken van een ommetje.

Daarmee stimuleren we inwoners om vaker de fiets te pakken door een goed onderhouden netwerk van veilige en snelle fietspaden. Op bedrijventerreinen moet er de mogelijkheid zijn voor het maken van een lunchwandeling in het groen. Ook de recreatieve fietsroutes en wandelroutes in het buitengebied worden goed bijgehouden.

Wat betekent dit voor het beheer?

Voorzieningen worden zodanig onderhouden dat de veiligheid gewaarborgd blijft en er verzorgd uitziet. Wandelpaden en fietspaden zijn toegankelijk en uitnodigend in gebruik.

Middelgrootte en kleine Kernen

Sint-Oedenrode

Veghel

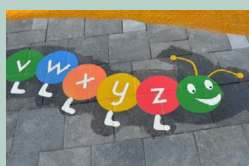
Schijndel

Keldonk

Als de keuze van een middelgrootte of kleine kern afwijkt van de andere middelgrootte en kleine kernen, wordt de keuze in een ovaal aangegeven.

Sport en bewegen

Inwoners kunnen overal inspiratie vinden voor sport en spel.

S-O

K

V

SC

Inwoners gaan naar speciale plekken voor sport en spel.

Bij de inrichting van de openbare ruimte wordt sporten en spelen altijd en overal meegenomen. Het gaat hierbij vooral om het bieden van mogelijkheden voor verschillende vormen van gebruik en niet om het inrichten voor één vorm van gebruik. Voorbeelden hiervan zijn:

- Routes om hard te lopen, met een rolstoel te rijden of te wandelen met een rollator.
- Speellinten met speelaanleidingen (boomstammen, heuvels, speelbosjes).
- Meer ruimte voor de beweging in de openbare ruimte (grasvelden, stoepen, fiets- en wandelpaden) ook als dit ten koste gaat van andere functies

In de wijken wijst de gemeente plekken aan voor sport en spel. Deze worden ingericht voor de doelgroep en functie die aan de plek wordt gegeven. In de rest van de openbare ruimte wordt geen aandacht besteed aan sport of spel. Voorbeelden hiervan zijn:

- Afgebakende speeltuinen met speeltoestellen
- Beweegtuin of openbaar fitnesspark
- Voetbal- of basketbalvelden met omheining

4.4.2 WAARDE VAN GROEN VOOR DE LEEFOMGEVING

Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat groen een grote waarde heeft voor bewoners, en meer dan alleen maar een aantrekkelijke straataankleding. Groen levert een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid in een wijk. Bijvoorbeeld doordat groen kinderen stimuleert om buiten te spelen, de luchtkwaliteit verbetert en bijdraagt aan het vasthouden van (regen) water in de omgeving. Een groene leefomgeving resulteert daardoor niet alleen in een prettige woonomgeving, maar levert ook een financieel voordeel op. Bijvoorbeeld het stijgen van de woningwaarde en het afnemen van ziektekosten en personeelsuitval. Maar de openbare ruimte bestaat uit meerdere onderdelen dan groen. Daarom moet er vaak een keuze worden gemaakt: Gaan we voor een extra

parkeerplaats of boom, een bredere weg of een bredere berm, een lantaarnpaal of een grotere boom? Bij het maken van deze keuzes is het belangrijk om de verschillende belangen tegen elkaar af te wegen.

Keuze

Een goede verhouding tussen groen en de andere functies in de openbare ruimte is belangrijk. Bij iedere nieuwe inrichting dient een zorgvuldige afweging te worden gemaakt tussen de verschillende belangen. Daarbij heeft groen niet alleen een aankledende functie, maar wordt ook bewuster gekeken naar de waardes die groen nog meer kan vervullen. Deze waarde is afhankelijk van de locatie waar het project zich bevindt en de eventueel aanwezige knelpunten die met groen kunnen worden verholpen.

Wat betekent dit voor het

beheer?

Het netheidniveau en de kwaliteit van het groen is even belangrijk als de kwaliteit van de verharding, (speel)voorzieningen en verlichting.

Daarnaast kan het groen in vergelijkbare gebieden (bijvoorbeeld woonwijken) een andere uitstraling of functie hebben. Met het beheer moet hiermee rekening worden gehouden.

Legenda

Middelgrootte en kleine Kernen

Veghel

Keldonk

Sint-Oedenrode

Schijndel

Als de keuze van een middelgrootte of kleine kern afwijkt van de andere middelgrootte en kleine kernen, wordt de keuze in een ovaal aangegeven.

Waarde van groen voor de leefomgeving

Groen is het belangrijkste in de leefomgeving, omdat een groene leefomgeving gezond is.

S-O

Bij nieuwe ontwikkelingen wordt altijd eerst gekeken naar de ambities en mogelijkheden voor groen. Pas als hier invulling aan is gegeven volgen de andere disciplines. Ook streeft de gemeente naar het vergroten van het groene oppervlak en het verkleinen van het verhard oppervlak. De budgetten voor de inrichting, beheer en onderhoud worden substantieel verhoogt ten opzichte van andere onderdelen van de openbare ruimte.

K

V

SC

Groen is even belangrijk als bijvoorbeeld parkeren, verlichting en speelvoorzieningen.

Bij nieuwe ontwikkelingen wordt gelijktijdig gekeken naar de ambities en mogelijkheden voor groen, wegen, water, riolering, et cetera. Deze ambities worden ten opzichte van elkaar met hetzelfde gewicht gewogen. De verhouding groen en verhard oppervlak blijft grotendeels gelijk. De budgetten voor de inrichting, beheer en onderhoud ten opzichte van andere onderdelen van de openbare ruimte blijven gelijk.

4.4.3 BESTRIJDING SCHADELIJKE PLANTEN EN DIEREN

In toenemende mate krijgen wij in Nederland te maken met (vaak exotische) planten en dieren die schade veroorzaken. Voor de openbare ruimte zelf, bijvoorbeeld de Japanse Duizendknoop die met de sterke wortels wegen en zelfs gebouwen beschadigt. Maar ook kunnen ze schadelijk zijn voor de volksgezondheid. Denk aan de eikenprocessierups, de reuzen berenklaauw en de teek.

Keuze

Het is van belang dat de schade zoveel mogelijk wordt beperkt en verspreiding wordt tegengegaan. Wij zorgen zoveel als mogelijk voor een (preventieve) bestrijding van deze soorten. Hierbij ligt de prioriteit op de veel gebruikte plekken, bijvoorbeeld in parken, nabij openbare gebouwen en langs fiets- en wandelroutes en wegen.

We maken hierbij gebruik van de landelijke kennis zoals de Leidraad beheersing eikenprocessierups (2013).

Wat betekent dit voor het beheer?

Het beheer wordt op de plannen van aanpak afgestemd. Dit betekent bijvoorbeeld dat haarden van de reuze berenklaauw intensiever worden gemaaid, om verspreiding te voorkomen. De ontwikkeling ondermijnt daardoor de groei en ontwikkeling van een gevarieerd ecosysteem. Bij het beheer geldt dat het voorkomen van verspreiding beter werkt dan de bestrijding achteraf. Daarom zet de gemeente Meierijstad in op:

Grote haarden van overlast gevende soorten in beeld brengen. Een goede allocatie helpt om verspreiding

van zaden/wortels in de bodem, bijvoorbeeld door grondverzet, te voorkomen;

Een beheersingsplan opstellen voor specifieke en problematische invasieve exoten in Meierijstad. Iedere soort (en locatie) vraagt een specifieke bestrijding/behandeling;

Informeren en bewustwording van inwoners en ondernemers. Omdat deze planten en dieren ook regelmatig voorkomen op gronden die geen eigendom zijn van de gemeente is het informeren over de risico's en maatregelen en het creëren van bewustwording bij inwoners en ondernemers van groot belang. Zo kunnen ook zij bijdragen aan het verwijderen en het voorkomen van verdere verspreiding.

5 BOUWSTENEN PER DORP

Als aanvulling op de bouwstenen voor heel Meierijstad hebben de dorpsraden, wijkraden en geïnteresseerden inwoners accenten gegeven voor hun eigen dorp. Het geeft een globale indruk van hoe deze mensen over hun woonomgeving denken.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
De gemeente en de inwoners zetten beiden initiatieven op. Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Kern en omgeving gemeenschapshuis hebben een hoger beheerniveau.	De gemeente en de inwoners zetten maximaal in om klimaatverandering vóór te zijn.	Groen heeft een hoge prioriteit in de openbare ruimte. Er moeten voldoende speel- en sportplekken zijn. Recreatieve fiets- en wandelroutes worden extra onderhouden.

Bijzondere locaties en kansen

- Het groen in de stedelijke omgeving van Boerdonk levert een hoge bijdrage aan de een prettige leefomgeving en het (micro)klimaat.
- De kern en het gemeenschapshuis Den Hazenpot zijn plaatsen waar veel bewoners en bezoekers van buiten het dorp komen; ze zijn het visitekaartje van de kern. In de kern staan gebouwen die het karakter bepalen. Hier is het beheer van de openbare ruimte extra belangrijk. De kern is de omgeving van de kerk en Den Hazenpot/

school. Dit laatste is ook een bijzondere locatie voor participatie, want het wordt door de vrijwilligers van de Corneliusstichting goed beheerd.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
De gemeente en de inwoners zetten beiden initiatieven op. Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Iedere plek wordt op dezelfde kwaliteit onderhouden.	Ecologie en klimaatverandering zijn belangrijk en vragen om maatwerk per locatie. Inwoners willen graag meedenken maar de lead ligt bij de gemeente.	Er moeten voldoende speel- en sportplekken zijn.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
De gemeente en de inwoners zetten beiden initiatieven op. Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Iedere plek wordt op dezelfde kwaliteit onderhouden.	Ecologie en klimaatverandering zijn belangrijk en vragen om maatwerk per locatie. Inwoners willen graag meedenken maar de lead ligt bij de gemeente.	De openbare ruimte is het visitekaartje voor de food & feed industrie. Eetbaar groen komt overal terug in de openbare ruimte. Er moeten voldoende spelen- en sportplekken zijn.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
De gemeente en de inwoners zetten beiden initiatieven op. Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Kern en omgeving gemeenschapshuis hebben een hoger beheerniveau.	De gemeente en de inwoners zetten maximaal in om klimaatverandering vóór te zijn.	Groen heeft een hoge prioriteit in de openbare ruimte. Er moeten voldoende speel- en sportplekken zijn. Recreatieve fiets- en wandelroutes worden extra onderhouden.

Bijzondere locaties en kansen

- Het raadhuis van Erp is een bijzondere locatie voor participatie. De heemkundekring Erthepe levert bijvoorbeeld een grote bijdrage aan het beheer van en rondom het raadhuis.
- Het groen in de bebouwde kom van Erp levert een hoge bijdrage aan een prettige leefomgeving en het (micro)klimaat. De kern en het gemeenschapshuis zijn

plekken waar veel bewoners en bezoekers komen. In de kern staan gebouwen die het karakter bepalen. Hier is het beheer van de openbare ruimte extra belangrijk. Het gaat hier om de omgeving van het Hertog Janplein, de weg naar het kerkhof en omgeving Ter Aa.

Bijzondere locaties en kansen

- Het groen in de bebouwde kom van Keldonk levert een hoge bijdrage aan een prettige leefomgeving en het (micro)klimaat.
- De kern en het gemeenschapshuis zijn plekken waar veel bewoners en bezoekers komen. In de kern staan gebouwen die het karakter bepalen. Hier is het beheer van de openbare ruimte extra belangrijk. Het gaat hier om de omgeving van de Morgenstraat en de school en kerk.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
De gemeente en de inwoners zetten beiden initiatieven op. Iedereen mag zijn eigen initiatief uitvoeren.	Kern en omgeving gemeenschapshuis hebben een hoger beheerniveau.	De gemeente en de inwoners zetten maximaal in om klimaatverandering vóór te zijn.	Groen heeft een hoge prioriteit in de openbare ruimte. Er moeten voldoende speel- en sportplekken zijn. Recreatieve fiets- en wandelroutes worden extra onderhouden.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
De gemeente en de inwoners zetten beiden initiatieven op. Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Iedere plek wordt op dezelfde kwaliteit onderhouden. Gebruikers zijn vooral zelf verantwoordelijk voor de veiligheid van het gebruik van de openbare ruimte.	Ecologie en klimaatverandering zijn belangrijk en vragen om maatwerk per locatie. Inwoners willen graag meedenken maar de lead ligt bij de gemeente.	Er moeten voldoende speel- en sportplekken zijn.

Bijzondere locaties

De fietscrossbaan is een bijzondere locatie voor participatie. Deze wordt onderhouden door vrijwilligers. “Het zou helpen als de gemeente de vlakke stukken rondom de crossbaan intensief maait. Dan kan er beter gebruik worden gemaakt van de baan. De taluds hoeven niet.”

Veel mensen maken gebruik van het wandelpad naar de uitkijktoren ten noordoosten van Nijnsel.

Een bijzondere locatie voor leefbaarheid is het kloosterpark.

Kansen

De openbare ruimte rondom de school is gevarieerd: Er zijn verschillende soorten bestratingsmaterialen en verschillende maten van parkeervakken. Een kans voor leefbaarheid is om de ruimte rondom de school zo in te richten dat het een fijne plek is waar parkeren, spelen, recreëren en verkeersstromen samen komen. Een plek die aansluit bij het ontwerp van het schoolgebouw.

In heel Nijnsel zijn de takken van de bomen laag, waardoor ze over de stoep en weg hangen. Het opsnoeien van de bomen vergroot de leefbaarheid.

De groenstrook tussen de snelweg en de Sonseweg kan veel aantrekkelijker. Een kans is om de strook om te vormen tot park of in te richten voor het filteren van fijnstof. Er ligt nu al een wadi.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
De gemeente en de inwoners zetten beiden initiatieven op. De gemeente ondersteunt bewoners bij het beheren van adoptiegroen, bijvoorbeeld de fietscrossbaan. Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Toegankelijkheid is belangrijk, bijvoorbeeld door het opsnoeien van bomen. Iedere plek wordt op dezelfde kwaliteit onderhouden.	Ecologie en klimaatverandering zijn belangrijk en vragen om maatwerk per locatie. Inwoners willen graag meedenken maar de lead ligt bij de gemeente.	Nijnsel ligt naast de snelweg en onder de aanvliegroute van Eindhoven Airport. Hierdoor is het groen extra belangrijk voor het opvangen van fijnstof en het dempen van geluid. Er moeten voldoende speel- en sportplekken zijn.

Olland

Bijzondere locaties en participatie

Het speeltuintje wordt door de buurtvereniging onderhouden. Dit is van oudsher zo gegroeid. Het gebeurt al heel lang.

Olland heeft veel vrijwilligers. 60 tot 70% is al vrijwilliger, bij bijvoorbeeld de sportvereniging of bij de kerk. Voor extra vrijwilligerswerk, zoals zelfbeheer, is weinig animo.

Het dorpsplein is het centrale punt. De combinatie van oude bomen en de kerk maakt het een speciale plek. Er staat een wereldboom. Ook de evenementen worden hier gehouden.

Het trapveldje is de plek waar veel jeugd van alle leeftijden komt.

Olland is voornamelijk lintbebouwing. Bijna ieder huis heeft een groene tuin en sluiten aan op een sloot.

Olland is omgeven door buitengebied. Het ligt tussen de Schijndels hei en het Dommeldal. Er zijn veel wandel en fietsmogelijkheden.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
Het speeltuintje wordt door de buurtvereniging onderhouden. Er is weinig animo voor zelfbeheer op de andere plekken, omdat 60 tot 70% van de volwassenen al vrijwilliger is. Hoe meer inwoners een initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Iedere plek wordt op dezelfde kwaliteit onderhouden.	Door de groene tuinen en de lintbebouwing heeft het verduurzamen van de openbare ruimte een lagere prioriteit.	Er wordt veel gebruik gemaakt van de fiets- en wandelmogelijkheden rondom het dorp.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
Bewoners trekken vooral de kar in het opzetten van initiatieven. Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Op wijkniveau worden specifieke plekken aangewezen waar extra aandacht aan moet worden besteed bij het beheer.	De natuur en de gebruikers zijn even belangrijk. Het moet leefbaar blijven voor mens, dier en natuur. De gemeente en de inwoners zetten maximaal in om klimaatverandering vóór te zijn. Schijndel is koploper in het besparen en groen opwekken van energie.	Beheer en ontwerp sport- en speel plekken voor het uitnodigen van ontmoeting, ook tussen verschillende leeftijden.

Bijzondere locaties

Een bijzondere locatie voor leefbaarheid is het kloosterpark. Een mooi stuk groen waar veel kinderen komen. In het kader van duurzaamheid is ook de natuur speeltuin aan de sterrenlaan bijzonder.

Locatie de Oude Steeg draagt bij aan de leefbaarheid vanwege de evenementen in de openbare ruimte, bijvoorbeeld met Koningsdag.

Kansen

Een kans voor leefbaarheid zijn speeltuinen waar kinderen graag komen in alle wijken van Schijndel. Bijvoorbeeld een nieuwe speeltuin in het bos rondom tennispark Skinlo. Daar wordt op dit moment al veel gespeeld.

Kansen voor netheid is het gezamenlijk aanpakken van zwerfafval, hondenpoep en aanwezigheid van ratten.

| Sint-Oedenrode |

Kansen

In Sint-Oedenrode heeft slechts één wijkraad. Een kans voor participatie is het werven van wijkraden.

Een kans voor duurzaamheid zijn het plaatsen van laadpalen voor elektrische auto's. Inwoners kunnen hiervoor een concreet verzoek doen bij de gemeente.

Een kans voor de gezondheid en duurzaamheid is het plaatsen van verschillende bomensoorten in de wijken, om monocultuur te voorkomen.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
Bewoners trekken vooral de kar in het opzetten van initiatieven. Draagvlak van bewoners is alleen nodig op wijkniveau.	Uitstraling is extra belangrijk, soms ten koste van de functionaliteit. Het netheidniveau in het hele dorp is belangrijk.	Sint-Oedenrode zet maximaal in op beschermde diersoorten en plantensoorten. Verwijderen van invasieve exoten heeft een hoge prioriteit. Sint-Oedenrode zet maximaal in om de effecten van de klimaatverandering vóór te zijn.	Groen is het belangrijkste in de leefomgeving.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
De gemeente trekt vooral de kar in het opzetten van initiatieven. Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Het centrum van Veghel beter onderhouden dan andere plekken. Bewoners onderhouden hun eigen straat.	De beleving van de natuur staat centraal. De natuur moet toegankelijk blijven voor bewoners.	Groen rondom N279 verbetert de leefkwaliteit.

Bijzondere locaties

Voor participatie is het Julianapark bijzonder. Hier denkt een groep betrokken bewoners mee om een natuurlijke speelpark op te zetten. Het doel is om van het park en echt verblijfspark te maken, voor iedereen. Ook bij het Stadhuisplein denken mensen mee over de invulling van het gebouw waar eerst de Blauwe Kei zat. Ook beheren sommige inwoners zelf delen van de groenvoorziening.

Kansen

Een kans om de leefbaarheid rondom langdurige bouwprojecten te vergroten, is het aanbieden van (tijdelijke) recreatievoorzieningen zoals een basketbalveldje of een jeu de boule baan, groen en/of parkeergelegenheid.

Grote stukken groen rondom drukke wegen zoals de N279, dragen zowel bij aan de duurzaamheid, als aan de leefbaarheid van de aangrenzende wijken.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
Bewoners trekken vooral de kar in het opzetten van initiatieven. Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Op wijkniveau worden specifieke plekken aangewezen waar extra aandacht aan moet worden besteed bij het beheer.	De natuur en de gebruikers zijn even belangrijk. Het moet leefbaar blijven voor mens, dier en natuur. De gemeente en de inwoners zetten maximaal in om de effecten van klimaatverandering vóór te zijn. Ook zal Wijbosch koploper zijn in het besparen en groen opwekken van energie.	Beheer en ontwerp sport- en speel plekken voor het uitnodigen van ontmoeting, ook tussen verschillende leeftijden.

Bijzondere locaties

Een bijzondere plek voor participatie is Dorpshuis het Klooster. Het hele dorpshuis is een initiatief van bewoners. Dit draagt bij aan leefbaarheid en gemeenschapszin.

Kansen

Het fietsverkeer naar Veghel kan gestimuleerd worden door extra veiligheidsmaatregelen te nemen bij gevaarlijke oversteekpunten. Bijvoorbeeld bij de oversteek van de ontsluitingsweg bij de Pastoor Clerxstraat. Ook zou een fietsbrug in het verlengde van de Pastoor Clerxstraat Zijtaart verbinden met Veghelse wijken en het winkelcentrum.

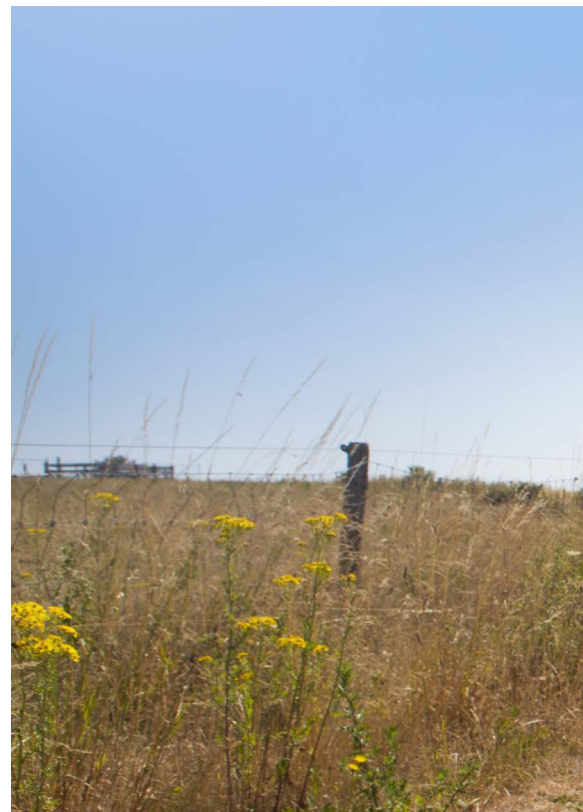
Een kans voor de gezondheid is het plaatsen van fitnessstoestellen in relatie tot het foodpark. Op dit moment loopt hiervoor een leefbaarheidsverzoek.

Participatie	Leefbaarheid	Duurzaamheid	Gezondheid
De gemeente en de inwoners zetten beiden initiatieven op. Hoe meer inwoners het initiatief steunen, hoe groter de kans dat het initiatief mag worden uitgevoerd.	Iedere plek wordt op dezelfde kwaliteit onderhouden.	Ecologie en klimaatverandering zijn belangrijk en vragen om maatwerk per locatie. Inwoners willen graag meedenken maar de lead ligt bij de gemeente.	Speelruimte voor jeugd in de nieuwe wijken.

6 VERVOLGSTAPPEN

De Integrale Visie Openbare Ruimte is het startpunt voor veranderingen in de openbare ruimte. Nu we samen met de gebruikers van de openbare ruimte deze visie hebben opgesteld moet deze in de praktijk gebracht worden. Daarvoor worden de komende tijd verschillende vervolgacties uitgezet. Het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte, wat we direct na deze IVOR gaan opstellen, is hiervan het eerste resultaat. Daarnaast ondernemen we ook allerlei andere acties om de visie in uitvoering te brengen. In onderstaande paragrafen is per thema aangegeven welke dit zijn.

Participatie

Deze IVOR legt de nadruk op ambities op gemeenteniveau. Om de gemeentelijke ambitie van participatie te verwezenlijken, is het samenwerken op dorps-, wijk- en straatniveau belangrijk. Hoe meer lokaal het niveau, hoe meer eigenaarschap en betrokkenheid inwoners voelen met het onderwerp. We gaan hiervoor actief op zoek naar mogelijkheden voor samenwerking met inwoners en bedrijven.

- De Wijk- en dorpsraden denken graag mee op dorps- en wijkniveau over de volgende onderwerpen:
  - Netheid: Het aanvaardbaar niveau, het aanwijzen van belangrijke plekken en bijbehorend niveau.
  - Ecologie en natuurbeleving: Gezamenlijk met de gemeente plekken aanwijzen voor de ontwikkeling van biodiversiteit en toegankelijke plekken voor natuurbeleving.
  - Sport en spel: Locaties en invulling bespreken.

- Met het platform ondernemers Meierijstad om tafel gaan om na te denken over de buitenruimte van en rondom de bedrijventerreinen en de rol van de buitenruimte voor het bedrijventerrein van de toekomst. *Hoe kunnen we publiek en privaat koppelen? Hoe kunnen we nieuwe technieken toepassen in de openbare ruimte? Hoe kunnen we het wonen, natuur en recreëren inbedden in de buitenruimte van het bedrijventerrein?*
- Uit een aantal gesprekken is dan ook gebleken dat er kansen liggen voor beheer door derden bij het buitengebied (agrariërs), dorpscentra (city-managementorganisaties) en bedrijventerreinen (het Platform Ondernemers Meierijstad). De gemeente gaat dan ook in overleg met deze organisaties om te kijken waar de mogelijkheden liggen.
- Het verder uitrollen van het nieuwe meldingssysteem en het analyseren van de meldingen die via dit systeem

binnenkomen. In samenwerking met de aannemer die het beheer uitvoert.

Leefbaarheid

- Identiteit en gebruik van de openbare ruimte per kern inzichtelijk maken met input van belangenorganisaties en wijk- en dorpsraden.

Duurzaamheid

- Actieplan biodiversiteit. In kaart brengen van plekken met een hoge ecologische potentie.
- Nieuwe wijken en herinrichtingen klimaat adaptief inrichten.
- Klimaattoetsen uitvoeren.

Gezondheid

- Een beheersingsplan opstellen voor specifieke en problematische invasieve exoten in Meierijstad.

BIJLAGE 1: BELEIDSKADERS EN RELEVANTE ONTWIKKELINGEN

Meerijstad zijn wij samen Coalitieakkoord 2017-2022

Periode: 2017-2021

In het coalitieakkoord worden de ambities en doelstellingen van de coalitie van de nieuwe gemeente Meerijstad vastgelegd. Hierin staan de woorden participatie, innovatie, leefbaarheid en duurzaamheid centraal. Ook is er een grote focus op integraliteit in het akkoord.

Mijlpalen van Meerijstad

Periode: 2017-2021, vastgesteld door de gemeenteraad

Waar in het coalitieakkoord is behandeld wat de gemeente wil bereiken, wordt in Mijlpalen van Meerijstad uitgewerkt wat Meerijstad daarvoor gaat doen. Binnen alle beleidsterreinen zijn er vijf thema's die leidend zijn. Dit zijn participatie, leefbaarheid, innovatie, duurzaamheid en gezondheid. Deze thema's komen terug in een negental programma's: bestuur en ondersteuning; veiligheid; verkeer, vervoer en openbare ruimte; economie; onderwijs; sport, cultuur en vrijetijdseconomie; sociaal domein; volksgezondheid en milieu; en volkshuisvesting, ruimtelijke ontwikkeling, stads- en dorpsvernieuwing.

Programmabegroting 2018 en meerjarenbegroting 2019-2021

Periode en status: 2017-2021, vastgesteld door de gemeenteraad

De programmabegroting is een financiële uitwerking van de programma's: verkeer, vervoer en waterstaat; economie; onderwijs; sport, cultuur recreatie; sociaal domein; volksgezondheid en milieu; en volkshuisvesting, ruimtelijke ontwikkeling, stedelijke vernieuwing. Hierin zijn naast de vaste kosten ook ontwikkelambities opgenomen. Dit zijn middelen van de jaarschijf van 2018 en voor de Mijlpalen van Meerijstad.

Provinciale structuurvisie

Periode: 2010-.....(partieel herzien in 2014) vastgesteld

De structuurvisie gaat in op de vier ruimtelijke structuren die binnen de provincie te vinden zijn: de groenblauwe structuur, het landelijk gebied, de stedelijke structuur en de infrastructuur. Binnen de groenblauwe structuur draait om de natuurgebieden, de groenblauwe mantel (gebieden die grenzen aan natuurgebieden) en de gebieden voor waterberging. In het landelijk gebied zijn landbouw en de

ontwikkelingen hierin en de versterking van het landschap de leidende onderwerpen. In de steden zijn de demografische verschuiving, de concentratie van verstedelijking, zorgvuldig ruimtegebruik met aandacht voor kwaliteit en een ontwikkeling van de infrastructuur en economische clusters de thema's die spelen. Ten slotte bij infrastructuur gaat het om het bevorderen van de bereikbaarheid en betere verknoping van de infrastructuur.

Waardevol water in Meierijstad (VGRP)

Periode en status: 2017-2021, vastgesteld door de gemeenteraad

In dit Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) van de gemeente Meierijstad geeft de gemeente aan dat het toekomstbestendig wil worden. Het VGRP is gebaseerd op de waterbeheerplannen van waterschap Aa en Maas en waterschap de Dommel. Met hierbij een focus op klimaatverandering, meer waarde geven aan water door het zichtbaar te maken in de openbare ruimte. Hierin worden de volgende speerpunten aangegeven:

- Klimaatbestendig inrichten openbaar en particulier gebied;
- Verhogen waterbewustzijn en stimuleren waterbewust handelen;
- Verduurzamen afvalwaterketen;
- Behalen waterkwaliteitsdoelen (Europese Kaderrichtlijn Water);
- Doelmatig verwerken afvalwater in het buitengebied;
- Verhogen belevingswaarde en benutten water voor natuur en recreatie;
- Verder professionaliseren van het stedelijk waterbeheer;
- Samenwerken.

Afvalbeleid

Periode en status: Definitief Raadsvoorstel 16 mei 2017, nog niet vastgesteld door de gemeenteraad

Het definitieve raadsvoorstel dient als besluitvorming over het inzamelsysteem ten behoeve van de harmonisatie van de afvalinzameling voor gemeente Meierijstad. We formuleren een ambitieuze doelstelling op het gebied van circulaire economie: hergebruik van grondstof en afvalscheiding. We stimuleren en belonen afvalscheiding. Belangrijk hierbij is het VANG-principe. Hiermee wordt gewerkt aan de overgang naar een circulaire economie, een economie waarin zo min mogelijk wordt verspild en zo veel mogelijk

wordt hergebruikt. Het streven is om 75% van het huishoudelijk afval te scheiden in 2020. De afgeleide doelstelling daarbij is 100 kg restafval (fijn + grof) per inwoner per jaar. In het jaar 2025 ligt de doelstelling op nog maar 30 kilogram restafval per inwoner per jaar. Meierijstad streeft naar het minimaal behalen van de VANG-doelstellingen. Het college besluit voor het scenario waarbij restafval, GFT-afval en PD wordt ingezameld met minicontainers met een inzamelfrequentie voor het restafval van 1x per 4 weken (nader te noemen als scenario 4).

Vitaal buitengebied

Status: in ontwikkeling

Om het buitengebied vitaal te houden is de gemeente Meierijstad gestart met het project 'Vitaal Buitengebied'. Samen met inwoners en ondernemers zorgen we ervoor dat de gemeenteraad begin 2019 besluiten kan nemen over kwaliteitskaders die het meest dringend zijn voor het buitengebied van Meierijstad: vrijkomende agrarische bebouwing, opwekking duurzame energie, geur en fijnstof en teelt ondersteunende voorzieningen. De leden van een klankbordgroep komen met enige regelmaat bij elkaar om te discussiëren over het betreffende speerpunt, te adviseren over te maken keuzes en te adviseren over het kwaliteitskader dat uiteindelijk aan de raad wordt aangeboden.

Toerisme en recreatie in Meierijstad

Periode en status: Concept rapport, december 2017, nog niet vastgesteld

De gemeente heeft behoefte aan nieuw beleid voor de sector Toerisme & Recreatie. Het concept rapport geeft een overzicht van de huidige stand van zaken van de sector in de gemeente en de toekomstige potenties als startpunt voor het schrijven van het beleid. Het conceptrapport is als volgt samengevat:

- Het dagtoerisme is van groot belang voor Meierijstad (goed voor €17,7 miljoen aan bestedingen). Evenementen zijn de grootste trekkers van bezoeken en bestedingen
- Het verblijfstoerisme is goed voor €4,6 miljoen aan bestedingen. In totaal vonden er 66.900 toeristische overnachtingen plaats. De hotels en campings hebben het grootste aandeel in het aantal overnachtingen en de bestedingen.

- Recreanten willen met name lekker actief of gezellig iets leuks doen in een groep.
- De authentieke Brabantse beleving is te vinden in Meierijstad. De belangrijkste trends in de sector zijn: beleving, authenticiteit, de groeiende behoefte om te genieten en te ontspannen, om even te ontsnappen uit het drukke leven van alledag
- De belangrijkste doelgroep zijn de eigen inwoners (incl. regio). Daarnaast kunnen toekomstige ontwikkelingen georganiseerd worden rond de potentiële doelgroepen die de groepsmarkt, evenementen en verblijfs gasten vormen.

BIJLAGE 2: VERSLAGLEGGING PARTICIPATIE

Doelstelling van het planproces is een plan waarbij de kennis van buiten (inwoners) naar binnen (gemeentelijke organisatie) wordt gehaald. Daarom zijn tijdens het planproces diverse bijeenkomsten gehouden met stakeholders, dorps- en wijkraden en geïnteresseerde inwoners. Het participatieproces voor de IVOR bestaat uit vier stappen.

Platform bijeenkomst dorps- en wijkraden

Bij de start van het project is gevraagd om een toelichting van het planproces te geven tijdens de Platformbijeenkomst van de dorps- en wijkraden. Deze toelichting was niet alleen bedoeld om inzicht te geven in de planning, maar ook om iedereen het belang van hun aanwezigheid bij de komende bijeenkomsten mee te geven.

Interviews belangenorganisaties/stakeholders

Belangenorganisaties in de gemeente waren de eerste sparringpartners. Een achttal organisaties zijn geïnterviewd. De thema's uit het mijlpalendocument waren hiervoor de uitgangssituatie. Deze informatie uit deze gesprekken is gebruikt om de inhoud van de vier IVOR thema's te bepalen.

Discussieavond dorps- en wijkraden en belangenorganisaties

De dorps- en wijkraden werden als tweede sparringpartner uitgenodigd. Ook enkele belangenorganisaties waren aanwezig. Op deze avond werd verder invulling gegeven aan de thema's aan de hand van stellingen. Zo discussieerden de aanwezigen bijvoorbeeld over hoe sport en bewegen terug zal komen in de openbare ruimte. Zal de nadruk liggen op sport en spel mogelijkheden verspreid

De discussieavond.

De betrokken belangenorganisaties zijn:

- *Citymanagement Schijndel*
- *Platform Ondernemend Meierijstad*
- *Waterschap de Dommel*
- *ZLTO*
- *winkelgebied Sint-Oedenrode*
- *Heemkundekring Vehchele*
- *Rooislandschap en Natuur- en Milieucentrum Schijndel*
- *IVN Veghel*

De discussieavond en de inloopavond.

over de openbare ruimte? Of zal er meer nadruk liggen op speciaal ingerichte plekken voor sport en spel? De uitkomsten van deze bijeenkomst zijn gebruikt voor het opstellen van de overkoepelende visie voor de gehele gemeente, de schaalbalken en de specifieke keuzes van elk dorp.

Inloopavond

De inloopavond was openbaar toegankelijk. 37 mensen hebben de inloopavond bezocht. Mensen konden langs de stands lopen die zij het belangrijkste vonden. De avond bestond uit vijf onderdelen: elk met een eigen doel.

1. **Doorlopende presentatie over het proces van de IVOR.** Hiermee werd de context van de avond uitgelegd.
2. **Reactie op de concept IVOR.** De concept IVOR was als voorbereiding op de avond op internet gezet. Aanwezigen konden ter plekke vragen stellen en reacties geven op de concept IVOR.
3. **Reactie op de keuzes van de dorps- en wijkraden.** Aanwezigen konden de keuzes van de dorps- en wijkraden doornemen en hierop reageren.
4. **Bouwstenen in mijn dorp.** Per dorp konden aanwezigen op de kaart concrete voorbeelden geven aan de hand van de bouwstenen. Bijvoorbeeld: Welke locaties zijn bijzonder voor participatie? Of: Hoe zou deze locatie bij kunnen dragen aan duurzaamheid? Het merendeel van de aanwezigen heeft hier inbreng geleverd.
5. **Toelichting over het netheidsniveau van de bouwplaat.** Aan de hand van foto's van beeldkwaliteit C werd duidelijk gemaakt wat het basisniveau is wat de gemeente gaat leveren: de bouwplaat.

Alle reacties zijn doorgenomen en op de volgende manier verwerkt:

- De onderwerpen die nog niet beschreven waren en wel in de IVOR thuishoorden, zijn aan de IVOR toegevoegd.
- Onderwerpen die thuishoren in de IBOR worden meegenomen in het IBOR proces.
- Meldingen over de openbare ruimte zijn in de organisatie doorgezet aan de juiste verantwoordelijke
- Reacties op de schaalbalken zijn verwerkt door het aanbrengen van wijzigingen op de keuzes op de schaalbalken.
- De concrete voorbeelden bij de 'bouwstenen in mijn dorp' zijn meegenomen in hoofdstuk 5 van deze IVOR.

Vervolg: IBOR

Aan de hand van deze IVOR wordt een IBOR geschreven, een integraal plan voor het beheer van de openbare ruimte. Ook in het proces van de IBOR zal participatie een rol spelen. Het participatieproces wordt dus vervolgd.

IVOR

Integrale visie openbare ruimte

